

ปวงสมาธิชาวพระนครนิพนธ์รจกาสถา

ผู้แต่ง พระโสมนัสราชกิจ (เจ้า สมิตะสี)

พิมพ์โดย...

พระบาทสมเด็จพระ...

พระบาทสมเด็จพระ...

พระบาทสมเด็จพระ...

พระบาทสมเด็จพระ...

วันที่ ๑๔ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๘

ประชุมนิทานพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๒

ภาคที่ ๑

หุ้มแพร พระโสภณอักษรกิจ (เล็ก สมิตะสิริ)

พิมพ์ที่กรุงเทพฯ ๑ ถวายฉลองพระเดชพระคุณ

ในจารพระบรมศพ

พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ

พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

กรมบัญชาการสมวาร

ณ วันที่ ๓๔ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๘

โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ฉายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐

คำนำ

ด้วยหุ้มแพร-พระไวยงอักษรกิจ (เล็ก สมิทเสวี) มาแจ้งความ
ขังทองพระสมุทวชิรญาณเจ้าพระนคร ว่ามีความปรารถนาจะพิมพ์
หนังสือพุทธเจ้า ๑ ถวาย เป็นการสนองพระเดชพระคุณ สำหรับ
พระราชทานแจกในบุญญาสมวารแห่งพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระวมา
ธิยาศรีสุริยวงศาธรรมิกราช พระมกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สักเรื่อง ๑ ขอ
ให้กรรมการช่วยเลือกเรื่องหนังสือให้ ข้าพเจ้าจะได้ลงกรรมสวดพระราช
ทำวัตรสวดพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชปรารภว่า ในการพระบรมศพ
สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช พระพระราชทานหนังสือซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์
รัชกาลที่ ๖ ให้เป็นการเฉลิมพระเกียรติยศพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่ง
เสด็จสวรรคต จึงคิดเห็นว่า หนังสือซึ่งผู้อื่นจะพิมพ์พุทธเจ้า ๑ ถวาย
สนองพระเดชพระคุณในการพระบรมศพนั้น ถ้าเป็นทำนองคลองเกี่ยว
กับหนังสือซึ่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริห์ที่จะเป็นการสมควร
หนักหนา จึงได้ ให้คนหาหนังสือเรื่องต่าง ๆ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระ
พระมกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชนิพนธ์แต่ครั้งยังมี ได้เสด็จเสด็จ
ถวียราชสมบัติ มีพิมพ์แยกย้ายอยู่ในที่ต่าง ๆ มารวบรวมตามประเภท
พิมพ์จนเป็นเล่มสมุด คงเช่นเรื่องนิทานในหนังสือทวิบุญญาภิมพ
ในสมุดเล่มนี้

ข้าพเจ้าได้ทูลขอ ให้พระราชาวงค์ขอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์
ซึ่งจะได้รับตำแหน่งอุปนายกกรรมการทองพระสมุทเจ้าพระนคร และ
จะเป็นผู้ช่วยในการจัดการพิมพ์หนังสือในสวดพระสมุท ๑ ปิดก่ยล้อง
ภาระของข้าพเจ้าไปภายหลัง ให้ช่วยทรงเรียบเรียงคำอธิบายต่อไป

“พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชนิพนธ์
หนังสือไทยไว้แก่พระลูกหลาน ในหนังสือนี้มีทั้งคติ สำนึก แลกลอน
ใช้แก่ท่านผู้คนที่ต่างกันในภาษาไทยมีกลอนอย่าง โคลงกลอน
กลอนอย่าง ก็คือทรงพระราชนิพนธ์ไว้แก่พระลูกหลาน ส่วนพระรัชชานนท์
นั้นก็ทรงพระราชนิพนธ์ไว้มาก แลหาแยกได้เป็นหนังสือหลาย
ประเภท ถ้าเทียบพระราชนิพนธ์รัชชานนท์กับเรื่องกลอนพระราช
นิพนธ์อย่างหนึ่ง ก็เห็นได้ว่ามีลักษณะต่างไกลกันมาก เป็นต้นว่า
คำขวัญในวิชาทหารซึ่งไม่มีลักษณะของกลอนเลย ย่อมผิดแผกกับกลอนที่
ถึงว่าซึ่งเป็นคำกล่าวของกวีล้วน ๆ หรือร้อยเรียงด้วยคำสั้นเป็น
ของนักประพันธ์ หรือพระราชนิพนธ์รัชชานนท์ซึ่งเป็นเรื่องแต่งสรร
หรือกลอนกลอนอย่างพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นหนังสือต่างชนิดต่าง
กันข้ามกันข้ามกันข้ามกัน หรือกลอนซึ่งเขาได้เกิดความหัว อก
เป็นตัวอย่าง

ธรรมดาอันประพันธ์ เมื่อกลอนกลอนกลอนกลอนกลอนกลอนกลอนกลอน
ถ้าจะแต่งหนังสือออกทางออกไป อย่างว่าแต่ทรงกันข้าม ถึงเพียงแต่กลอน
ทางที่คุ้นเท่านั้น ก็ไปไม่ใคร่ได้ แต่พระราชนิพนธ์รัชชานนท์ มีวงกว้าง
แต่พระโอรสทั่วไปทุกประเภทแห่งการแต่งหนังสือไทย มีลักษณะ
แตกต่างกันต่างไกลกันโดยประการที่แต่งมาแล้ว จนทำให้ทรงกล่าวว่
บรรดาความสามารถกว้างขวางทั่วถึงไปทุกแห่งการแต่งหนังสือ
ไทยนั้นน้อยนัก

สมุทคนเกียนงานพระราชนิพนธ์อย่างเรื่องมารวมไว้ ชื่อนานนามว่า
 “ประชุมนิทานพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๖” เล่มนี้เป็นเล่ม ๑ ยังมี
 เล่ม ๒ แลเล่มอื่น ๆ ต่อไป ซึ่งจะไ้รวมมาลงพิมพ์ตามโอกาสอันควร
 ในภายหน้า

นิทานชุดนี้ไ้ทรงพระราชนิพนธ์ในสมัยที่ทรงตั้งสมาคมขึ้นไว้เพื่อ
 ทรงพระราชทานชื่อว่า “ทวีปบุญญาตโมสร” มีเจ้านายแลข้าราชการ
 เป็นสมาชิกเป็นอันมาก ในเวลานั้นยังมิไ้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ
 ยังทรงพระอิศริยยศอยู่ในตำแหน่งสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ประทับอยู่ที่
 พระราชวังสราญรมย์ จึงไปรบกเกล้าฯ ให้ไ้สว่นสราญรมย์เป็นสำนัก
 ของตโมสร ตโมสรไ้จัดออกหนังสือพิมพ์รายเดือนชื่อว่า “ทวีปบุญญา”
 ไ้ทรงชักชวนผู้สนใจในทางหนังสือให้เรียบเรียงเรื่องต่าง ๆ ส่งลง
 พิมพ์หลายท่าน นักทรงพระราชนิพนธ์มากกว่าคนอื่น หนังสือซึ่งคนอื่น
 แต่งนั้น อันที่จริงก็ออกพระเนตรพระอุรังค ไ้ก่อนส่งลงพิมพ์แทบ
 จะทั้งนั้น เพราะจนถึงแม้จะมีข้าราชการในพระองค์เป็นเจ้าหน้าที ก็
 เสมอว่าทรงรักเองแทบทั้งสิ้น เว้นแต่เมื่อเวลาเสด็จพระราชดำเนิน
 ทางไกลแรมหลายเดือน (เช่นมณฑลพายัพเมื่อยังไม่มีทางรถไฟ)
 จึงไ้พระราชทานมอบภาระไว้แก่ไ้ทรงไว้พระราชฤทธิย์ ให้ไ้จัดออก
 หนังสือไปโดยลำพังตลอดเวลาที่เสด็จไม่อยู่ ดังนั้นข้าง แต่ก็เป็นเช่นนั้น
 กันน้อย นิทานแลเรื่องอื่น ๆ ที่ทรงพระราชนิพนธ์ในครั้งนั้น ลงพระ
 อภิธานยตร์ ๆ ก็มี ทรงใช้นามอื่น ๆ แค่ว่าเป็นเครื่องหมายก็มาก นามเหล่านั้น
 ทรงไ้พิเคราะห์นาม จำเพาะ ในทวีปบุญญา มี “นัยลา” “สุกวิพ”

“นายแก้วนายขวัญ” เป็นต้น ภายหลังสมัยที่ขวัญญูยังได้ทรงใช้นามอื่น ๆ อีกหลายนาม การที่ทรงใช้นามหลายนามนั้น คงจะเป็นเพราะธรรมเนียมท่านหนึ่งคือ ถ้าเห็นเรื่องไหนก็ชอบทาบตัวผู้แต่งหรือเที่ยวชวนขายได้ถาม การที่ใช้นามแปลก ๆ ออกมา จึงเป็นเครื่องยั่วให้ทายแลเที่ยวสืบสวน เป็นเครื่องสนุกอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งก็เกิดว่าเกิมนักพระราชาฤทธิยะ ใช้นามหนึ่งสำหรับหนึ่งสัณอย่างหนึ่ง เป็นต้นว่า “น้อยลา” สำหรับนิทานชนิดหนึ่ง “นายแก้วนายขวัญ” สำหรับนิทานอีกชนิดหนึ่ง “พันแหลม” สำหรับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทหารเรือ “ศรีอยุธยา” สำหรับเรื่องละคอนคนเป็นอัน ความถึงพระราชาฤทธิยะเช่นนี้ ต่อมาก็เปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่โดยมากเช่นเช่นว่านั้น

การรวบรวมหนังสือกันเก็บตามประเภทหนึ่งคือ แยกนิทานไว้พวกหนึ่ง แลหนังสือซึ่งมีลักษณะอย่างอื่นก็แยกไว้เป็นพวก ๆ ไป มีก็เขื่อนามที่ทรงใช้ ในเวลาทรงพระราชนิพนธ์นั้นเป็นประมาณ ก็ยังปรากฏในเล่มนี้ แลจะเห็นได้ ในเล่มหลัง ๆ ต่อไป ”

หวังไว้ว่าผู้ที่ได้รับพระราชทานสมุดพระราชนิพนธ์เล่มนี้ไป จะเป็นประโยชน์เป็นส่วนมากด้วยกัน

ด.จ. ๒๖ ม.ค. ๒๔๖๗ สภานายก

ทอพระสมุดวชิรญาณ

วันที่ ๘ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๖๗

สารบัญ

๑	เรื่องทะเลเหิรเหิรอากาศ	หน้า ๓
๒	เรื่องความกตัญญูของคนเรา	๖
๓	เรื่องสุนทรพจน์ตามสวัสดิรักษา	๘
๔	เรื่องทำตามพินัยกรรม	๑๔
๕	เรื่องทดลองความไหวพริบ	๒๒
๖	เรื่องยาทวิเข	๓๓
๗	เรื่องรายการการประชุมสามัญสมาคม	๔๒
๘	นิทานกระต่าย เรื่องกระต่าย	๕๒

ประชุมนิทานพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๖

๑ เรื่องเหาะเหิรเทิดอากาศ

คนเราตั้งแต่โบราณมานับกันก็ทำอะไรไว้ ๆ สำเร็จประสงค์ไปก็หลายอย่างแล้ว ยิ่งแต่ใช้ลักษณะไปมาอย่างนกไม้ไ้เท่านั้น มีเชื่อว่าไม่มีคนไ้ตั้งใจ ไ้เคยออกความคิดเพื่อจะเหาะอย่างนกนี้หลายครั้งหลายหนแล้ว ท่านพวกต้องการสำเร็จปรารถนา สำเร็จลงมาจากทางหน้าต่างาหักแขนหักเสียแล้วก็มีคนนี้ไม่ถ้วน พวกฝรั่งก็อยากบินก็มีหลายคน ลือล่ำทำทำทางคิดวิธีหรือทำแมชชีนให้ลอยขึ้นไปในอากาศ แต่ก็ยังไม่ปรากฏเลขว่าไ้ขึ้นไปไ้ ไ้ไกลเพียงใด มีปรากฏแต่ว่าเป็นอันครายแก่ร่างกายบ้าง เป็นอันควายแก่ทรพีบ้าง เป็นอันทรายแก่ชีวิตบ้าง ความประสงค์ก็ยังไม่สำเร็จไ้ ชาวฟ้าไ้หนึ่งคุยกับสมาชิกหลายท่าน ในห้องสมาคมวิทยุณาสโมสร คุยกันไปคุยกันมาถ้อยไปถึงเรื่องเหาะเหิรเทิดอากาศ ท่านสมาชิกผู้หนึ่งจึงกล่าวขึ้นมาว่า อ้ายการทวียกทำทางหรือทำแมชชีน ถึงจะสำเร็จก็ไ้ไม่ไ้ ก็เหาะไปเรื่อยไปควยควยเปล่า ๆ ไม่ไ้ควรจะมีใครศึกษาหรือควาจะไว้สติอันสำหรับทำให้คนเหาะไ้ ท่านสมาชิกอีกคนหนึ่งเป็นคนซอซัดก็จึงเอ่ยขึ้นว่า

“ทั้งที่เราเหาะสำเร็จละ เรายะเลี้ยวสำเร็จละหรือ คุณะอยากคุยแต่ขอลูกคนคิดสำเร็จแล้ว แต่พอจะถ้อยทำกันขึ้นก็เพเลียบ นิชายยาหรือคาถาอาคมของแกแหละ ถึงจะทำให้เหาะไ้ ก็คงไม่ทำให้เลี้ยวไ้”

๒
สมาชิกคนที่ ๓ จึงกล่าวขึ้นว่า

“ถ้าได้ด้วยความดีก็ฉันละก็เก็บ ขานันต์ต้องใช้สำหรับทานไว้
แล้วจะไปทางไหนก็เหาะไปหรือไปทางนั้น จะเลี้ยวทางไหนก็เลี้ยวไปตามใจ
เมื่ออยากจะลงคืนก็ขึ้นมากคืน แล้วถ้าไม่อยากจะเหาะต่อไป เราถึง
นิวเสียบก็แล้วกัน”

สมาชิกที่ประชุมอยู่นั้นต่างคนต่างก็หัวเราะ แล้วก็สันทนาการ
เรื่อยต่อไป จนถึงเวลาบ่ายก็หึ่งสมุท ก็ต่างคนต่างกลับไปบ้านของตน

คืนวันนั้นข้าพเจ้าเป็นอะไรก็ไม่ทราบ ให้ป่วนเป็นกำลัง
ข้าพเจ้าก็ลุกขึ้นไปเที่ยวชมขบวนขบวนนั้น พอหาเสร็จยังไม่ทันวางขบวน
โคนโค๊ะคัง ข้าพเจ้าเห็นว่าที่หัวนอนเต็มกับโคนโค๊ะคัง แล้วข้าพเจ้า
ก็หันหน้ากลับไปทางเคียงนอน ในเวลานั้นอยู่ข้างระมิด ข้าพเจ้าก็เอื้อม
มือออกไปเพื่อจะกลิ้งให้โคนโค๊ะคัง ในทันใดนั้นข้าพเจ้าก็รู้สึกตัวแล่น
หรือไปโคนผาผนังข้างเขียงใหญ่ หน้าไม้ขึ้นมาทำลูกมะนาว คลำไป
คลำมาอีกสักหน่อยจึงพบเคียงข้าพเจ้าก็ลงนอน ตามธรรมดาทำนอน
สบายของข้าพเจ้าก็ลงนอนตะแคงเหยียดแขนออกไปใต้เคียงที่ พอ
ข้าพเจ้าวางตัวก็ทำระนอนให้สบาย รู้สึกตัวปลิวหรือออกนอกเคียง
โคนผาอีกเขียงใหญ่ ทำเอาระมิด ข้าพเจ้าก็ลุกขึ้นคลำแขนขวาซึ่ง
โคนผาเขียงนั้น พอเหยียดแขนขวาก็รู้สึกเหมือนใครมาค้ำหัวให้
นั่งกระแทกคางลงไปก็หันขวับรู้สึกเคียง แต่ข้าพเจ้าก็รู้สึกว่ามีใคร
อยู่ในห้องนั้นนอกจากหัวข้าพเจ้า ในทันใดนั้นก็อย่างไรขึ้นมาไม่ทราบ

ข้าพเจ้า.— “แน่ที่เดียว ถึงลงละ ลงไปรู้เรื่องเหมือนกันหรือ”

ตาแจ่ม.— “ตัวกรรมจะว่ามาอะไรก็ได้ แต่ผมก็กลัวความสนุกในส่วนตัวด้วย”

ข้าพเจ้า.— “ยังไรไม่เห็นลงพูดกับใครเลย ลงจะกลัวความสนุกที่ตรงไหน”

ตาแจ่ม.— “ผมสนุกกับความชอบของมนุษย์เล่น คนเราชอบมากทุกคนและชอบ ไม่มากก็น้อย ก็แค่พวกเท่เหล่านั้นหรือ คุณก็ชอบนั่งอยู่เป็นนาน ไม่อยากใครมาเกี่ยวข้องด้วยเลยสักคนเดียว นึกว่าทำงานคุณก็ไม่อยากให้คนอื่นเหล่านั้นหรือเข้ามาใกล้ คงยังร้องขอร้องเข้ามาให้ใกล้จังได้ นั่นแหละเพราะผมมาตัวเปล่าอย่างนั้นแล้วถึงใคร ๆ จะหรือเข้าใกล้เท่าไรผมไม่ว่าก็ไม่มีใครเข้าใกล้ ถ้าลงกรรมถูกไปลึกจึ้นใส่บุญแะใจผมมา ผมก็คงไม่อยากให้คนมาทูลหรือเข้าใกล้ผม แต่คนต้องดูแลทุกคนเป็นแน่”

ข้าพเจ้า.— “ก็เห็นจริง แต่นั่นมันอยู่ข้างควรคอยหน่อย เวลาขึ้นลงแปลกกว่าคนธรรมดา คนต้องอยากคอยเอง เวลาขึ้นลงไม่แปลกกว่าคนธรรมดาอะไรเลยเขาก็ไม่ดู จะเขาเรื่องนี้เป็นพยานว่าคนคอยไม่ไว้”

ตาแจ่ม.— “ก็จริงอยู่ แต่ที่ควรระวังคือว่าคนไม่คายนั่น ผมเห็นเฉยไม่ได้ คนเรามาแต่เกิดแล้วนั้นหรือ คุณเคยเห็นเด็กคนไหนที่ไม่อยากทำอะไรที่ใหญ่โตบ้างหรือหรือ”

ข้าพเจ้า.— “ฉันยังไม่รู้”

ตาแจ่ม.— “วิ่งแน่ละสิขอรวิ สมใจที่ว่าห้ามเด็กไม่ให้ทำอะไรขู่ให้ทำเข้า คุณเหมือนจะโกธลกว่าห้ามแท้ ๆ เป็นต้นว่าเราไม่อยากให้เด็กเล่นไฟให้เล่นเข้า เด็กนั้นคุณเหมือนจะเลยสนใจอยากเล่นไฟ ไม่เชื่อคุณลุงคุณเถะ”

ข้าพเจ้า.— “ฉันยังไม่รู้”

ตาแจ่ม.— “ไม่มีหลานหรือญาติเด็ก ๆ บ้างหรือขอรวิ”

ข้าพเจ้า.— “หลานไม่มีหรอก แต่ฉันเชื่อว่าพ่อแม่ของเด็กนั้นคงจะหมายฉันใหญ่เป็นแน่ ถ้าฉันไปขู่ให้เล่นไฟ”

ตาแจ่ม.— “ถ้าอย่างนั้นข่าวเด็ก ๆ คุณไม่มีบ้างหรือ”

ข้าพเจ้า.— “มี แต่ฉันก็ไม่เด็กนัก ฉันมีลูกอยู่คนเดียว
อายุ ๑๔ ปีครึ่ง”

ตาแจ่ม.— “เกิดที่นั่นก็ใช่ขอรวิ ข่าว่าแต่เท่านั้นเลย คนผู้ใหญ่ ๆ ที่ขอรวิหงอกก็ลองเล่นดูก็ได้”

ข้าพเจ้า.— “ถ้าขอรวิของคุณนะ มันก็สนใจอยากเล่นไฟเสียแล้วนะ”

ตาแจ่ม.— “ก็ต้องมันอย่างอื่นสิขอรวิ ลองอย่างนี้ก็ได้ ลองเอาธูปสองสามธูปวางไว้ในห้อง แล้วบอกมันว่าธูปนี้เจ้าจะชะไมยกก็ชะไมยกเถะ เท่านั้นแหละขอรวิ ธูปนั้นเป็นไม้ตายเป็นแน่แท้ก็เลยไม่เชื่อคุณลุงคุณเถะ”

ข้าพเจ้าก็หัวเราะแล้วก็เลยคุยกับท่านหมื่นเรื่องอื่น ๆ คุยไปจนถึง
ท่านหมื่นแก่ก็ขึ้นจากโต๊ะเมื่อนั้นไป ส่วนตัวข้าพเจ้าก็ตรวจดูตามคำ
ท่านหมื่นแก่ว่าแล้วก็จะเลยตกลงในใจว่า พอลงไปถึงบ้านจะต้องทำตาม
แก่ว่าทุกอย่างจริงหรือไม่

ข้าพเจ้าก็ลงถึงบ้านแล้ว ข้าพเจ้าก็หยิบธูปออกมาจากกระเป๋
รวมเป็นวาทะหนึ่ง วางลงบนโต๊ะ แล้วข้าพเจ้าก็เรียกเจ๊กบ๊วยมา

ข้าพเจ้า.— “นี่แน่เช้ง เห็นธูปไหมละ นี่แหละเพื่องหนึ่ง
เจ้าจะโมยเสียเถิดนะ”

เจ๊กบ๊วย.— ทำตามคำ “พี่ใช้ผมว่าเลยขอด้วย ผมไม่ได้
จะโมยนายเลย”

ข้าพเจ้า.— “เอาเถอะ เมื่อก่อนเจ้าจะเคยจะโมยมาบ้างแล้วหรือ
ยังก็ซึ่งเถอะ ธูปที่วางอยู่บนโต๊ะนั้นนะเราอนุญาตให้เจ้าจะโมยละ”

เจ๊กบ๊วย.— “ผมไม่จะโมยนายสักขอด้วย เสือกหาอะไรทำ
เมื่อส่งไปฟอกกระชอด้วย”

ข้าพเจ้า.— “เถอะนำ ไม่ต้องพูดว่าไร แต่เจ้าเข้าใจในเรื่องธูป
บนโต๊ะนี้แล้วนะ”

เจ๊กบ๊วย.— “ขอด้วยนายว่าผมจะโมยไปก็แล้ว”

ข้าพเจ้า.— “เออถูกต้อง”

ที่ข้าพเจ้าจะเล่าต่อไปนั้น มันก็ ๆ คุ้งข้างไม่นานเลยเถอะ ถ้าข้าพเจ้า
ไม่ได้ถูกเจ้าเองกับตัวก็คงไม่เชื่อ ก็คงได้ทำน ธูปเพื่องหนึ่งก็ข้าพเจ้า

วางทั้งใบนโคะหนึ่งชัยโคะก้อย ๗ วันไม่หายจนอุ้งเตี้ยว ข้าพเจ้าอยากจะ
ลองดูให้จงได้ จึงเติมเงินเหรียญเฟื้องลงในกองนั้นอีกเหรียญหนึ่ง ทั้ง
ไว้ ๓ วันเงินก็ยังอยู่ครบบริบูรณ์ เติมเหรียญสลึงอีกเหรียญหนึ่งก็ยังไม
หายอีก จนถึงเติมเงินบาทลงไปด้วยหนึ่งแล้วก็ยังเรียบร้อยก็ ข้าพเจ้า
อดรู้สึกนัยดีดื้อตาแถมมากว่าแกช่างทายใจคนถูกดีจริง แต่อยากจะลอง
ให้สิ้นแก้มสักที วันหนึ่งพอเจ็กช้อยเข้ามาในเที่ยง ข้าพเจ้าก็ควักธนบัตร
ราคา ๕๐ บาทออกมาวางลงบนโต๊ะไว้ด้วยกันกับเงินที่กองไว้เก่า แล้วก็
บอกกับเจ็กช้อยว่า ให้จะไม่วางตามที่ได้เคยบอกทุก ๆ คราวเมื่อเติม
เงินลงในกองนั้น พอบอกแล้วข้าพเจ้าก็ออกจากบ้านไปทำการของข้าพเจ้า
ตามเคย ครั้นเวลาเย็นกลับกลับบ้าน เรียกท้าวเจ็กช้อย เอ๊ะหายไปไหน
หาที่บ้านก็ไม่พบหัว ข้าพเจ้าก็วิ่งเข้าไปในห้องตรงไปโต๊ะที่วางเงินไว้
เกลี้ยง 1 เหลือแต่โต๊ะเปล่า ทั้งธนบัตรทั้งเงินและยังไม่เหลือเลย
ท้าวเจ็กช้อยก็ยังไม่กลับมาจนทุกวันนี้ ในเวลานั้นข้าพเจ้าไม่อยากจะพบใคร
มากเท่าตาแถมเลย ทำอย่างไรก็ไม่พบแกอีกสักที.

๓. เรื่องสั้นทริศตามตามสัตว์ตริศ

ข้าพเจ้ามีเพื่อนคนหนึ่ง กลับมาหาจากเมืองนอกใหม่ ๆ นั้นแหละ
ถ้าจะว่าไปโดยจริงเขาก็กลับมาหลายเดือนแล้วละ แต่ก็ยังอยู่ในฐาน
ใหม่ เขาชื่อ เขาเถระเรียกเขว่านายเมกเถระดีกว่า นายเมกคนนี้

เป็นคนตั้งใจดีแท้ ๆ แต่เป็นคนเคราะห์ร้ายจริง ๆ ทำอะไรให้ทีมนักจะ
กลายเป็นตรงกันข้ามไปเสมอซอซอกสแต่ ๆ จะเรียกอย่างอื่นนอกจาก
เคราะห์ร้ายไม่ได้ทีเดียว เมื่อก่อนเขาไปเมืองนอก เขาไปอยู่โรงเรียน
เกี่ยวกับข้าพเจ้าเรียนอยู่ชั้นเดียวกัน แต่เขาได้สละลาชีพ ข้าพเจ้าไม่ได้
เพราะฉะนั้นเขาจึงได้ไปเมืองนอกข้าพเจ้าไม่ได้ไป พอสเขากลับมาถึง
กรุงเทพ ฯ เขาก็ไปหาข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจึงพูดกับเขาว่า

แกระวังอย่าให้เป็นนายประกิจขึ้นนะ

(ท่านผู้อ่านหากท่านซึ่งได้เคยอ่านหนังสือพิมพ์ “อัมพวาสัมย์”
คงจะรู้จักนายประกิจอยู่แล้ว) นายเมกยังไม่เข้าใจว่า นายประกิจขึ้น
คือใคร ข้าพเจ้าก็อธิบายให้ฟังและพูดซ้ำอีกว่า แกล้งว่าเป็นอย่างนั้นอีกนะ
นายเมกสั่นศีรษะแล้วพูดว่า แกล้งไม่ฟังก็กลัวว่าฉันจะเป็นเช่นนั้น
ฉันจะตั้งใจประพฤติอย่างไทยแท้ทีเดียว ข้าพเจ้าก็แสดงความยินดีว่า
นายเมกได้ตั้งใจเช่นนั้นทุกถ้อยคำ

อยู่มาไม่ช้านายเมกไปหาข้าพเจ้าอีก ข้าพเจ้าสังเกตดูหน้าตาไม่
ค่อยสบาย ข้าพเจ้าจึงถามว่า เอ๊ะ นี่แกเป็นอะไร

นายเมกสั่นศีรษะแล้วบอกว่า ฉันจะเล่าให้แกฟัง เมื่อเร็ว ๆ นี้
เองแหละฉันไปร้านหนังสือ เห็นสวัสดิศรัภษาเจ้าก็เลยซื้อเล่มหนึ่ง แล้ว
ฉันก็ตกลงใจว่า จะลองดูคำถามคำสั่งสอนในนั้นให้ทุก ๆ ข้อ พอรุ่ง
เช้าฉันก็ลุกขึ้นเช็กเข้าสวดมนต์ ตามที่เขาว่าในสวัสดิศรัภษา ในเวลาที่
กำลังสวดมนต์อยู่นั้น นิ่งซาบฉันฝันเข้าไปในท้อง พอเห็นฉันข้ากั

หัวเราะใหญ่แล้วถามว่าฉันทำอะไรจนพิมพ์ขาววอกๆ ฉันก็อธิบายให้
เขาฟังว่าฉันสวดมนต์ตามสวดสัทธิยานะนะ นำ เจ้าห้องชายหัวเราะเยาะ
ใหญ่ ฉันออกซึกไต่ แต่ก่อนจะพูดว่ากล่าวด้วยเสียงแข็งก็กลัวจะผิด
สวดสัทธิยานะนะ ฉันก็เลยหัวเราะเสียด้วย ทั้งนั้นเจ้าห้องชายก็เข้ามา
ล้อฉันทุกวันเวลาเช้า ๆ ฉันจะทำอย่างไรก็จริงะ ไม่ให้เจ้าล้อได้

ข้าพเจ้าเองก็ชยหัวเราะเหมือนกัน แต่เกรงให้นายเมก ข้าพเจ้า
ก็ทำหน้าเฉยไว้แล้วพูดว่า ถ้าฉันเป็นศรีแถมฉันจะทำอย่างนี้ พอส
น้องชายเข้ามาล้อฉันจะขมแถมพูดด้วยอย่างขมเหมือนแต่ก่อน แต่พอ
เจ้านั้นเผลอตัวฉันก็จะ โขกหัวมันไปเลยสักท่อน

นายเมกสั่นศีรษะแล้วพูดว่า มันจะมีขมขยไปกว่าพูดว่ากล่าวหัว
ข้าพเจ้าเลย ว่า มันจะขมกว่าอย่างใด ก็สวดสัทธิยานะนะ เวลา
เช้าให้แกกล่าววาทะที่แกทำตามน่ะไปสิ สวดสัทธิยานะนะไม่ให้ห้ามไม่ให้
แกโขกหัวคนเวลาเช้านะ

นายเมกพยักหน้าแล้วรับว่า เอ็ง เอ็ง แกพูดถูก ข้าพเจ้าต้อง
กลืนหัวเราะอีก เพราะหน้านายเมกขมแก่ ๆ เมื่อเวลานั้น น้องสนทนา
กันอยู่สักหนึ่งขยจนเกษ ข้าพเจ้าจึงเลยชวนนายเมกให้อยู่รับประทานอาหาร
เช้าด้วยกันข้าพเจ้า นายเมกกับ พอกันใช้ขยกล่าวมาตงเสร็จแล้ว
ข้าพเจ้าก็เลยชวนนายเมกเข้ามารับประทานอาหาร นายเมกกล่าวว่าขย
แล้วก็ขยขมที่ขยออกมาของขยขยขยแล้วจึงมานะ ข้าพเจ้าขยไม่ได้
ขยถามว่า มันแกขยขยขยทำไม

นายเมฆทอขโดยหน้าตาเลยว่า ฉันรู้สำหรับจะให้ลูกทิด สวัสดิ
รักษาที่คิดเห็นเหลือร้ายวาชว่า ฉันยังไม่ชยาคาย

ข้าพเจ้าก็ยังไม่ตอบว่าอะไร เพราะรู้สึกอย่าง ถ้าผลอย่าง
คงยากเป็นแน่ ข้าพเจ้ากับนายเมฆต่างก็นิ่งไม่พูดจากันอยู่สัก
ครู่ใหญ่ แล้วเขาก็เขยขึ้น

หมั่นฉันนอนไม่ไหวเต็มตาเลย

ข้าพเจ้าถามว่าทำไม แะเป็นอะไรไปหรือ

นายเมฆถอนใจใหญ่แล้วตอบว่า ไม่ไ้เป็นอะไรหรอก ฉันมีวรวัง
เวลานอนไม่ได้คืนซ้าซ้าขึ้นช้วนทำนั้นแหละ มันไม่น่าจะยากเย็นเลย
ที่เขยว แต่มาลองทำเขาจึงได้รู้สักว่ายาก

ข้าพเจ้าถามด้วยความประหลาดใจมาก เอ๊ะ ก็ทำไมถึงต้องไป
คอยวรวังด้วยเล่า

นายเมฆเล่าข้าพเจ้าแล้วตอบว่า พอดี แกนไม่รู้จักสวัสดิรักษา
เลยก็เขยวหรือ นอนไม่หลับก็ตรงนั้นเล่าว่า

ข้าพเจ้าพูดคล้ายว่า ฉันรู้แล้วๆละไป ที่จริงข้าพเจ้าไม่อยากจะ
เขยอานเพราะกลัวจะเขยไม่เขย ข้าพเจ้าก็นิ่งไว้ว่านายเมฆนั้นถนัดตาม
สวัสดิรักษาจริง ๆ หรือแกแกล้งมาพูดทำลยเล่น ออกเขยข้างลยเล่น
เสียมาก แลดูหน้าแฉเวลาพูดก็เห็นแฉเขยก็ ไม่ทำทางลยหรือม
ในๆเลย ทั้งหน้าแกก็ซึกเหมือนคนไม่สยาย แลตาก็กลวงเหมือนกัย
คนก้นนอนไม่ไหวพลยด้วย ข้าพเจ้าก็กลงในใจว่าอย่าถามตัวแกเลยดีกว่า

โพวระจำแนกตอวังถวมตถกขาทักแก่จะเคื่องหาว่าลือ ถ้าแกไม่ถอจริงก็
จะหวัเระเขาะไค้ อย่าให้ช้อ่งแกทั้งสองอย่างก็กว่า คอยูกคอยสังเกท
ไปไม่นานก็คงระไค้ความจริง

ก่อนนั้นไปไม่กี่วัน ข้าพเจ้าไค้รัชเชิญไปในการโกนเรุกที่บ้านคนรู้จัก
กัน นายเมกไปก็หลังข้าพเจ้าสักหน่อยหนึ่ง แต่งตัวเรียบร้อยนุ่งผ้าคำ
ข้าพเจ้านึกประหลาดใจว่าแกไว้ทุกข์ไค้ไค้ หรือยิศาณกลงแก่กรรม
แต่ทำไมข้าพเจ้าจึงมีไค้ทราชม่าเลย คืนวันนั้นไม่มีโอกาสที่ระไค้พบ
พูดากันแก รุ่งขึ้นเป็นวันศุกรฤกษ์ไปอีกนุ่งผ้าสีแสดแก่ น้อย่างไรกัน
วันก่อนนุ่งตัววันนุ่งแกควมประหลาดใจก็เกิดจนมากจนชกกลั่นไม่ไค้
ต้องไปถามแก แกยิ้มแล้วทอว่า วันอาทิตย์ลือชือโชคโศกก็ ผ้าสีแสด
ทรงเป็นมงคล ข้าพเจ้าจึงเข้าใจว่าการที่นายเมกนุ่งผ้าเมื่อนั้นก่อนนั้น
เพราะเป็นวันเสาร์แลนุ่งผ้าตามสวัศศิริกษา ข้าพเจ้านึกในใจว่า
ถ้าความเมกแก่เล่นก็เล่นแต่เล่นกับละครงั้น ฝ่ายเจ้าของบ้านเขาก็เห็นเช่น
นั้นเหมือนกัน เพราะสังเกตุดูวิธีเขาตอ ๆ เหมิน ๆ เมีย ๆ กับนายเมก
อยู่ ข้าพเจ้าก็ไค้ไค้ จึงบอกกับนายเมกว่า การที่นุ่งคำไปในการ
โกนเรุกซึ่งเจ้านับว่าเป็นการมงคลใหญ่เช่นนั้นไม่ควรอย่างยิ่ง แกกลัย
ออกพัน ๆ ข้าพเจ้า แล้วว่าเจ้าของบ้านโกรธเพราะไค้ไม่รู้จักสวัศศิริกษา

ข้าพเจ้าเห็นหนักมือนักแล้ว กลัวนายเมกแก่เลยเป็นข้าเจ้า
ไค้ไค้ไม่ตักเสียบเพราะเรื่องสวัศศิริกษานี้ ก็เคื่องว่าอย่าให้แกถอขง
แรงนัก แกกลัยเทศน์เอาว่า คนเรานมื่อใครไค้ถออะไรก็ควรถอให้มัน

ให้เขงแวง จึงเริ่มว่าเป็นคนก็จริง ข้าพเจ้าเสียสยว่าคนก็อย่าง
นายเมกจะมาเสียเพราะสิ่งเล็กน้อย ก็เลยไปจัดการกับคนใช้นายเมก
ให้ยอมหนังสือสวสักรักยานให้ข้าพเจ้า แต่ไม่ให้นายเมกรู้ตัว พอจัดการ
เสร็จไม่ช้า นายเมกก็มาหาข้าพเจ้าแลพกว่า เพราะห่วยจริง ๆ
สวสักรักยานหายเสียแล้ว ไปซื้อที่โรงพิมพ์สัก ไม่ชั้ ข้าพเจ้านั่งนั้น
ไม่คอยว่าอะไร สวสักรักยานในเวลานั้นก็เก็บเงินอยู่แล้ว ในโต๊ะเขียน
หนังสือข้าพเจ้าเรียบร้อยดี ข้าพเจ้าหวังไว้ว่านานกว่านายเมกจะมา
สวสักรักยานได้ชั้

๔ เรื่องทำตามพินัยกรรม

ข้าพเจ้าได้เคยเล่าเรื่องนายเมกให้ท่านฟังครั้งหนึ่งแล้ว หวังไว้ว่า
ท่านจะเข้าใจได้ นายเมกตั้งแก่นมว่าไม่มีอะไรประหลาดหน้าเล่า เขาก็คง
เป็นไทยไซ้ ๆ เรื่อยไปไม่รู้ ใดทำอะไรนอกคางนัก เพราะฉะนั้น
ไม่มีเรื่องอะไรเกี่ยวข้องกับนายเมกซึ่งจะมาเล่าให้ท่านฟัง แต่เมื่อ
เร็ว ๆ นี้เขาจะมาเรื่องมาให้ข้าพเจ้าฟังดังต่อไปนี้

วันหนึ่งนายเมกมีอะไรไปเที่ยวต่าง ๆ ครั้นกระทำธุระเสร็จแล้วก็
ออกมาออกต่าง ๆ พอถึงบ้านก็พบชายผู้หนึ่งแต่งกายเรียบร้อย ทำทาง
คนเป็นผู้ที่อายุประมาณ ๓๐ เศษ ชายผู้นั้นก็ตรงเข้ามาทักนายเมกเข้
หมวกคำนับแล้วพจว่า

“ผมไม่พบคุณมานานทีไรแล้ว คุณสบายดีอยู่หรือขอรับ”

นายเมกมองดูหน้าชายผู้นั้นก็จำไม่ได้ว่าใครเห็นที่ไหนเลย จึง
พูดตอบว่า

“ท่านเห็นอะไรไป ฉันจำไม่ได้ว่าใครเคยรู้จักกับท่าน”

ชายผู้นั้นแสดงกิริยาประหลาดพิวมาก และพูดว่า

“อ้าว นี่คุณจำผมไม่ได้จริง ๆ หรือซอรัย”

นายเมกสั่นศีรษะแล้วตอบว่า

“จำไม่ได้” ฉันไม่ทราบจริง ๆ ว่าท่านเป็นใคร ฉันเพิ่งกลับจาก
เมืองนอกใหม่ ๆ ”

ชายผู้นั้นยิ้มแล้วตอบว่า “ผมทราบแล้ว ผมจำคุณได้เพราะผม
มาเรือลำเดียวกับคุณจากสิงคโปร์ แต่คุณคงจะจำผมไม่ได้หรอก เพราะ
คุณมาชั้นที่ ๑ ผมเป็นคนจนต้องมาชั้นที่ ๒ แต่ผมขอออกคุณว่าผมก็ไม่
ใช้คนเลวทราวมะไรนักหรอกซอรัย ผมเคยไปเมืองนอกเหมือนกัน แต่
ผมเป็นคนเคราะห์ร้าย ”

นายเมกทำหน้าเสียใจเพื่อแสดงกิริยา ก็แล้วพูดว่า

“ซอไทยเถิด แต่ท่านมีฐานะประการใดด้วยฉันหรือ”

ชายผู้นั้นตอบว่า “ก็ไม่มีฐานะอะไรมากหรอกซอรัย แต่ถ้าคุณ
ช่วยผมได้จะดี”

นายเมกเข้าใจว่าชายผู้นั้นจะขอกู้อาน จึงพูดกับเขาสื่อว่า

“ฉันเสียใจที่คุณเองก็ไม่ใช้คนเม่งม้นัก.....”

ชายผู้นั้นหันศีรษะแล้วพูดว่า “คุณอย่าเข้าใจผิด ผมไม่คิดขอเงิน
คุณหรอก” นายเมกนก็ออกชายในใจ “ผมอยาก
จะขอปรึกษาคุณในเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่ง”

นายเมกนตอบว่า “ข้อถ้าเช่นนั้นไม่เป็นไร ถ้าเป็นเรื่องที่ฉันพอ
จะบอกท่านได้ก็ระมัดระวังกัน”

ชายผู้นั้นหันศีรษะแล้วพูดว่า “ผมเชื่อแน่ว่าคุณจะแนะนำผมได้ ใน
เรื่องนี้ แต่จะมายืนพาทันอยู่กลางถนนเช่นนี้ก็ไม่สมควรเลย เชิญคุณ
แฉะเข้าไปที่โฮเต็ลตรงหน้าสักครู่หนึ่งได้หรือไม่”

นายเมกนพยักหน้า ชายผู้นั้นก็พานายเมกนเข้าไปในโฮเต็ลใกล้
ถนน พาไปยังในห้องใน เรียงตัวสักกัยใช้ตามาเลยแล้ว จึงพูดต่อไปว่า

“ก่อนที่ขอความช่วยเหลือของคุณ ผมขอเล่าเรื่องราวให้คุณฟัง
โดยย่อ ผมมีลูกอยู่คนหนึ่งแก่เป็นคนชอบกล ๆ เหม็นอะไรเขาตั้ง
อยู่สักน้อย แก่ไม่มีลูกของแกเองเลย เพราะฉะนั้นจึงรบผมไปเลี้ยง
ไว้เช่นลูก แก่ก็ได้ประพฤติดีต่อผมมาก ก็ให้ผมได้เรียนหนังสือ
แล้วเมื่อผมได้หนังสือไม่ไ้สูงพอที่รัฐบาลจะส่งไปเมืองนอก ลูกนั้นก็
จัดการส่งผมไปเอง แต่แกเห็นขวยเหลือเกิน ทั้งแต่เล็ก ๆ มาแล้ว
ผมช่างขี้สนเสียวจริง ๆ ของเงินก็ไม่ใคร่จะให้เลย ยิ่งเวลาอยู่เมืองนอก
แล้วก็ยังเกือครวญมาก คุณก็ทราบอยู่แล้ว ว่าถ้าอยู่เมืองนอกไม่มีเงิน
ใช้มาก ๆ ละก็ไม่เป็นไรก็เกี้ยว ผมก็ชักชวนหลายท่าน แต่มานัก
เสียวว่าก็ไปอย่างหนึ่ง เมื่อภายหลังมีเงินจะได้รู้ สักความสุขของการ

หมดภายใน ๓๐ เดือน ตามสภาวะศักราชนับตั้งแต่วันตกลงตาย ถ้าผม
แจกเงินไปแก่ผู้ไม่สมควรจะไ้รับ หรือแจกไปยังไม่หมดทั้ง ๓๐ ซึ่ง
มรดกนั้นทั้งสิ้นให้แบ่งออกเป็นส่วนแรกไปตามโรงพยาบาล แล้วอีกต่างๆ
ตามส่วนซึ่งกำหนดไว้ด้วยในพินัยกรรมนั้น นั่นแหละขอรับการมันเป็นอย่าง
นั้นแหละ ทำให้ผมได้ความเดือดร้อนเหลือประมาณ ผมได้จัดการแจก
เงินนั้นไปไ้แล้ว ๕๐ ซึ่ง แล้วยังเหลืออีก ๕๐ ซึ่งยังหาตัวผู้ควรไ้รับไม่
ไ้ นี่ก็วนระแวงกำทมนะ ๓๐ เดือนแล้ว คุณก็มาจากเมืองนอกใหม่ๆ
คุณรู้จักนักเรียนผู้ไ้ที่ควรจะไ้รับความเกื้อหนุนบ้างหรือไม่ขอรับ”

นายเมกยังมีทันท้ห้ตอบว่ากระไร ประเดห้ซึ่งนั้นก็เข้ก และมีชาย
ผู้หนึ่งอายุร่นราวคราวเกียวกัยคนก่อน ได้เ่เข้ามาแล้วร้องทักขึ้นว่า
“อ้าวเพื่อคงอยู่นั่นเองแหละหรือ ยังไ้เ่เงินอีก ๕๐ นั้นหาคน
รับไ้หรือยัง”

นายคงตอบว่า “ยังห้รอกล้อช้า แต่ทำเห็นะไม่ช้าแล้ว ฉันท
กำลังขอความแนะนำคุณท่านอยู่”

นายข้าค่านั้บายนเมกแล้วพกว่า “ขอรับประธานไทย ผมอยาก
ทวาทะไรๆ ว่าคุณแนะก็ไ้ใคร ผมก็เหมือนเคยเห็นๆ คุณอยู่”

นายเมกตอบว่า “ฉันท้ชื่อเมก ทำการอยู่ใ้กระทรวง.....”

นายข้าถามต่อไ้ว่า “คุณเพิ่งกลับมาจากเมืองนอกใหม่ๆ
หรือขอรับ”

นายเมกพยักหน้า

นายกคงพูดขึ้นว่า “ก็เพราะคุณเมกท่านพึ่งกลับมาจากเมืองนอกใหม่ ๆ นะ จึงได้ไปปรึกษาท่าน”

นายข้ามเป็นทีเขาแล้วพูดว่า “ที่จริงถ้าฉันเป็นคุณเมก ฉันจะแนะนำให้แกให้เงินนั้นกระต๊อฉันเองเสียดีกว่ามากถึง ๕๐ ชั่ง”

นายกคงก็รับฟังแล้วพูดว่า “จริง ถ้าผมจะยกเงินนั้นให้คุณเสียถึง ๕๐ ชั่งก็คุ้มกว่านี้”

นายเมกก็เห็นแก่แรงใจพูดว่า “อ๊ะ จะไม่สมกับความคาดหมายของลุงท่านหรือ”

นายกคงเถียงว่า “ไม่เป็นเช่นนั้น ตามความเข้าใจของผมคือลุงแกอยากได้เงินนั้นตกอยู่กับผู้ใดก็ได้ ไปอยู่ใครก็ได้มาแล้ว แต่ไม่กำหนดว่าให้คนไหนมากคนไหนน้อย เพราะฉะนั้นแปลว่าผมจะแบ่งแจกอย่างไรก็ได้ตามใจ ถ้าผมจะให้ให้คุณเสียคนละ ๕๐ ชั่งก็ได้ ขอให้คุณรียน้อยเด็ก จะได้ขึ้นรถไปเสียดีกว่าว่าถ้าคุณช่วยให้ผมได้วัยประทานมรดกสูงเป็นสิทธิเสีย”

นายข้ามขึ้นคิ้วยะแล้วพูดว่า “ฉันเห็นว่าไม่ถูก วัยประทานไทยเด็กแค่พ่อคงก็ไม่มีรู้จักคุณเมกก็ จะไปรู้ได้อย่างไรว่าเป็นผู้สมควรจะได้วัยเงิน ๕๐ ชั่งยิ่งกว่าผู้อื่น”

นายกคงพูดด้วยความเสียใจว่า “จะประหลาดอะไร ฉันเห็นว่าคุณเมกสมควรจะได้วัยเงินนั้นแล้ว ก็พอแล้วไม่ต้องพูดให้มากไป”

นายข้ามมาแล้วพูดว่า “ก็ถูกละ แกล้งเป็นหนี้แจกเงินนั้น แกล้งให้ใครทำอะไรก็ได้” แต่ถ้าฉันเป็นแกล้งฉันคงจะต้องให้ทรายนี้เสียผู้ที่จะรับเงินนั้นเสียก่อน อย่างน้อยที่สุดฉันคงต้องทรายแน่นอนว่า ท่านคงต่างไว้ใจกันไว้ทั้งสองฝ่าย”

นายคงลุกขึ้นมาจากเก้าอี้แล้วพูดว่า “ฉันแนะไว้ ใจคุณเมกละ นี่ฉันจะแสดงให้เห็นเป็นพยานว่าฉันไว้ใจจริง” ว่าแล้วนายคงก็ควักธนบัตรออกมาจากกระเป๋าแล้วรวมราคา ๒๐๐ บาทส่งให้นายเมกแล้วพูดว่า “นี่ขอรับ คุณก็ออกไปข้างนอก ไปอยู่ ๕ นาทีแล้วกลับเข้ามาใหม่”

นายเมกก็ทำตามนายคงสั่งทุกประการ พอนายเมกนำเงินมาให้ให้นายคง ๆ ก็หันไปทวงนายข้ามแล้วพูดว่า “ยังไรล่ะ แกล้งอะไรหรือยัง”

นายข้ามันก็หัวเราะแล้วพูดว่า “ไม่เห็นอะไรหรอกอะไร ถ้าเป็นฉันอย่างฉันก็ต้องกลับเข้ามา เมื่อมีทางจะได้ ๕๐ ซึ่งแล้ว จะต้องไปทุกที่วันละ ไรก็ยืมเงิน ๒๐๐ บาท”

นายคงเถียงว่า “ฮะ ฉันเชื่อว่าต้องเงินมากกว่านั้นฉันก็ไว้ใจคุณเมกได้”

นายข้ามันตอบว่า “บางที แต่ถ้าฉันเป็นแกล้งฉันคงต้องขอทรายว่าคนที่รับเงินของฉันไว้ใจฉันเท่ากับที่ฉันไว้ใจเขา”

นายคงหันหน้าไปทวงนายเมก แล้วพูดว่า “ผมเชื่อว่าคุณคงไว้ใจผมเหมือนกัน ไม่จำเป็นที่คุณจะต้องแสดงให้เห็นว่าถูกต้องอย่างหนึ่งอย่างใด”

นายเม็กก็เขย่งขึ้นทันทีว่า “นายข้าคงสงสัยฉันนัก ฉันจะแสดง
ความไว้วางใจของฉันให้ปรากฏบ้าง” ว่าแล้วก็คว้านาฬิกาพกกับสาย
นาฬิกาทอง แลธนบัตรที่ได้ขึ้นมาจากแขวงก็ใหม่ ๆ รวมราคาประมาณ
๓๐๐ บาท ส่งให้นายคง แล้วขอให้นายคงถือออกไปอยู่ข้างนอก & นาฬิกา
นายคงก็เอื้อมก่อนแล้วภายหลังก็รีบถือออกไป นายเม็กกับนายข้าก็
นั่งคอยอยู่ข้างในเวลาว่างไปแล้ว & นาฬิกาของนายคงก็ยังไม่เข้ามา คอยค่อ
ไปอีก & นาฬิกาที่ยังไม่กลับ

นายข้ามองไปมองมาครู่หนึ่งแล้วพูดว่า “คงแก่เป็นคนหลง ๆ
ลืม ๆ รัค บางทีจะเลียบได้รูดยดาบไปไหนเสียแล้ว”

นายเม็กออกหนักใจจึงถามว่า “นายคงแก่เป็นคนหลง ๆ ข้าง
นั้นเสมอมือหรือ”

นายข้าตอบว่า “อรวี เป็นอย่างนั้นมานานแล้ว พวกเพื่อน ๆ
เขาล้อแกล้งอยู่เสมอ”

นายเม็กลุกจากเก้าอี้แล้วพูดว่า “ถ้าอย่างนั้นคิดว่าไปตาม
เห็นระคิ”

นายเม็กกับนายข้าก็พากันออกมาที่ถนน ไม่เห็นนายคงที่ไหนเลย
นายข้าจึงพูดว่า

“เวียง ๆ แหะละ คงไปไหนเสียแล้ว คุณไปทางขวาผมจะไป
ทางซ้ายคงต้องพบแก่เป็นแน่”

ต่างคนก็แยกกันไป นายเมกเคิร์ดสาวเข้าไปนานไม่เห็นนายคิง
จึงเกรงกลัวมาที่โซ่เหล็ก เห็นนายชายยังไม่กลับจึงเฝ้าตามไปทางที่นาย
ข้าไค้ ไปแต่ก็หาพบไม่ ทั้งแคว้นนั้นมานายเมกก็ยังไมพบนายคิงหรือ
นายจ้ออีกเลย นาฬิกาแสดงสายกับเงิน ๓๐๐ บาท ของนายเมกก็
เลขยังไม่ไค้ คนจนยคน แต่ข้อชนที่สึกก็อนนายเมกก็ยังเชื่อว่าไม่ชำระ
ไค้ ยินจำจากนายคิง แลถ้าไม่ไค้เงิน ๕๐ ซึ่งก็คงไค้ของกลัคน
แก่ข้าพเจ้าเองเชื่อกตรกกันข้าม

๕ เรื่องที่คลของควมไหวพริบ

ท่านทั้งหลายที่ไค้เคยอ่านเรื่องต่าง ๆ ของข้าพเจ้าในทวีปญญา
คงจะไม่ทราบเป็นแน่ ว่า ข้าพเจ้านั้นก็ไค้มีความขระสกระเป็นท่านสืบ
กับเขากรังทงเหมือนกัน ข้าพเจ้าไม่อย่าถอวตติ แต่ที่จริงข้าพเจ้า
รู้สึกตัวอยู่ว่า ข้าพเจ้าก็ไม่ไค้คนที่ขระสจากไหวพริบ การที่จะเป็น
ผู้สืบสาวราวเรื่องอะไรก็ ๆ ก็อาศัยความไหวพริบของท่านอื่น นั้น
แหละขะดีกว่าสอื่น เมื่อข้าพเจ้ารู้สึกตัวอยู่เช่นนั้นแล้ว ก็เป็นธรรมดา
ที่ข้าพเจ้าจะขะสอยากมีชื่อเสียงกับเขาย่าง คนที่ไหวพริบเช่นข้าพเจ้า
รู้สึกตัวว่าข้าพเจ้าเป็นอยู่นั้น ถ้าจะทำการเป็นเสมียนไปนานเพียงไค้ก็
คงจะไม่ไค้ชื่อเสียง ข้าพเจ้าจึงไค้เกิดคิดจะไปทำการในกองสอคนนม
ของกรมกองตระเวน โดยความนั้นไค้ว่าคงจะมีชื่อเสียงไค้โดยเร็ว ถึง
แม้ว่าจะไม่เก่งเหมือนนายทองอิน ของ “นายแก้ว นายขวัญ” ก็เชื่อ

อยู่ในใจว่าจะพอเทียมทันหรือดีกว่า คนในกรมกอง สดกแนมโคย มาก
แต่ในกาลบัดนี้ ถ้าท่านจะไปถามในกรมกองตระเวนว่า มีใครซ่อนน้อยลาย
ในนี้หรือไม่ คงจะได้รับตอบว่าไม่มี ขออย่าให้ท่านเจ้าใจว่าข้าพเจ้าถูก
ไล่เสียแล้ว ไม่ใช่เช่นนั้น ข้าพเจ้ายังไม่ได้เข้าไปขอรับราชการในกรม
นั้นเลย เพราะเหตุไรข้าพเจ้าจะเล่าให้ท่านฟัง

เมื่อเดือนพฤศจิกายน ปี..... เกือบจะไรก็ไม่สำคัญ ถ้าจะ
กล่าววลเอื้อยคนนั้นก็ไม่มี..... ผู้ร้ายชกชุมมาก กรมกองตระเวนเสีย
ขวัญใจคนน้อยกว่าที่ไม่ได้ ของกลางก็ได้น้อยเหลือเกิน วันหนึ่งข้าพเจ้า
กลับจากออกฝึกแล้ว นั่งรียประทานเจ้าอยู่กับแม่ศรีภรรยาข้าพเจ้า แม่
ศรีก็เล่าเรื่องราวต่าง ๆ ของเพื่อนบ้านให้ข้าพเจ้าฟังตามธรรมเนียมของ
หล่อน (ภรรยาข้าพเจ้าเป็นคนกว้างรู้เรื่องราวของคนแทบทั้งเมือง)
ส่วนข้าพเจ้าก็นั่งฟังพลางรับประทานพลาง แต่พลางได้ก่นน้อยตาม
ธรรมเนียมของข้าพเจ้า เรื่องที่แม่ศรีเล่าวันนั้น คือแต่เรื่องคนถูก
ชะโมยมาก คนนั้นชื่อเพ็ชรหาย คนนั้นเงินตาย เรื่องของหายนั้น
ข้าพเจ้าสังเกตว่าหมิ่นหมิ่นมากเหลือเกิน แต่ไม่ใคร่จะได้ของกลาง
คนเลย ข้าพเจ้านั่งฟังอยู่นานแล้วจึงพูดกันว่า

“น่าเสียดายพวกนายไปปล้นสิ่งของเราไฉน ก็ไม่ใคร่หวังของฝรั่ง
เขาทีเดียว”

แม่ศรีทำคองแง (พี่ชายหล่อนรับราชการเป็นผู้ช่วยเจ้ากรมกอง
สดกแนมกรมกองตระเวนผู้หนึ่ง) แล้วพูดว่า “ก็ทำไม เขายั
ชะโมยไม่ไ้มีงัหรือ”

เพลิงไหม้บ้านเงินเจ้าของทวีป จึงได้พยทียเงินนั้นชุกอยู่ในห้องเก็บ
ของ ๆ เงินนั้นเอง เงินที่หายนั้นก็อยู่ในหีบเงินเองครบบริบูรณ์ เพราะ
ฉนั้นแม่ศรีจึงเคืองซ้ำเจ้ามาก ในการที่คุยเรื่องความเหลวไหลของพี่ชาย
หล่อนขึ้นมา หล่อนสยดหน้าแล้วพูดเป็นทีเขาระว่า

“ก็ถ้ายังเงินคุณเองทำไม่ถึงไม่เข้าไปรับสาธยายท่านเสียล่ะ คุณ
ก็เป็นคนโง่พวยก็อยู่ไม่ใช่หรือ”

ข้าพเจ้าตอบว่า “ฉนั้นก็อยู่ว่าอยากเข้าไปรับสาธยาย ฉนั้นเชื่อว่าถ้า
ของอยู่ในบ้านอย่างที่คุณว่าเมื่อตะกี ฉนั้นคงจะคนให้พบได้ ไม่ช้านัก
ยิ่งไง ๆ คงไม่ต้องคอยจนไฟไหม้ก่อนก็ระหัดได้”

แม่ศรีจึงนั่งอยู่ครู่หนึ่ง ทำทางระแคะโรยอย่างหนึ่ง แล้ว
ก็พูดขึ้นว่า

“คุณไม่เคยได้ขึ้นเขารวมมั่งหรือ ว่าของอะไร ๆ ถ้าจะซ่อน
ให้หายากก็สักให้ซ่อนที่แรง ๆ”

ข้าพเจ้าตอบว่า “ฉนั้นก็เคยได้ ขึ้นเขาพดกนั้นอยู่”

แม่ศรีพูดว่า “ก็นั่นละ การที่ให้ซ่อนที่แรงนั้น ก็คือมันไม่เป็น
ที่ ๆ ควรจะซ่อนของ เพราะยังงั้นผู้ที่มีหน้าที่ระคนคงไม่ค้นที่นั้น ถูก
ไหมล่ะ”

ข้าพเจ้ารับว่า “ถูกแล้ว แต่จะเอาเช่นการแน่นอนเสมอเห็นจะไม่
ได้ ถ้าทำอย่างนั้นจะเจ้าพนักงารกองสอคนแนมกรรมกชังควรวณ ” ยางที่
ก็จะดำเรื่อได้”

แม่ศรียิ้มแล้วตอบว่า “ไม่ต้องใครละคุณเองแหละ ฉันจะรีบ
ซ่อมของในที่แจ้ง ๆ แล้วไม่ให้คุณหาพบได้ก็เดียว”

ข้าพเจ้าหัวเราะ (เพราะเขื่อนขว) แล้วพูดว่า “เออ ก็ดี ลอง
ผสมดินกับสากหักๆ จะรู้ได้ว่าถ้าจะเข้าไปรื้อทำราชการจะเป็นประโยชน์
หรือไม่ ก็หล่อนจะคิดทำอย่างไรละ

แม่ศรีตอบว่า “ฉันคิดไว้แล้ว นี่นะโยนเมล็ดมะพร้าวซ้อนไว้
ในหล่อนหนึ่งโคหนึ่งหนึ่ง แต่เวลานี้คุณต้องไปเสียจากห้องเสียก่อน
เมื่อเรื่อกเมื่อไรถึงค่อยเข้ามา แล้วคุณต้องหาไม้ไผ่ภายใน ๓๕ นาที”

ข้าพเจ้ารับว่า “ได้ซี ๓๕ นาทีจะนานไปเสียอีก ต้องรีบคิดด้วย”

แม่ศรีพูดว่า “เอาเถอะ ถ้าคุณหาไม้ไผ่ก่อน ๓๕ นาทียิ่งดี แต่
ฉันยังเขื่อนขวว่าคุณจะหาไม้ไผ่”

ข้าพเจ้าถามว่า “ถ้าฉันหาไม้ไผ่ก็หล่อนจะให้อะไรฉัน”

แม่ศรีตอบว่า “ถ้าคุณหาไม้ไผ่ภายใน ๓๕ นาที ฉันจะไปพูด
ให้คุณหาให้คุงโกเข้าทำการกระต๋าน” (ฮะแม่ศรีเวลานั้นเป็นผู้บังคับการ
กองสอคนแนม)

ข้าพเจ้าจึงพูดว่า “เอาเถอะ ถ้าฉันหาไม้ไผ่ภายในเวลาที่หล่อน
กำหนด ฉันจะไปซื้อแหวนทึบๆ เพชรบ้างที่หล่อนอยากได้นั้นให้”

แม่ศรีขมขื่นแล้วพูดว่า “เป็นตกลงกันเถียว เข้าคุณออกไปซี”

ข้าพเจ้าก็รีบออกไปจากห้องแล้วรีบกระตุกเสื่อ แต่ข้าพเจ้าหาไม้
ไผ่ไม่ได้ ฉันอยู่ที่หน้าประตูนั้นเอง ได้ยินแม่ศรีรีบไปเคาะมา

ในห้องนั้น ข้าพเจ้าเอียงหงุดหงิดประตูปิดจะสังเกตไว้ว่าหล่อนเดินไปทาง
ไหน ประเดี๋ยวได้ยินกระดางคนไม่ทันหน้าต่างกระตอยจวนตัวของคังก็เกิด
ข้าพเจ้าเริ่มเชื่อแน่ว่าคงไม่อยู่ใกล้หน้าต่าง พอแม่ศรีเปิดประตู ข้าพเจ้า
ก็เดินเข้าไปช้า ๆ ครั้นจะตรงเข้าไปหน้าต่างก็เคี้ยว ก็กลัวแม่ศรี
จะรู้เข้าว่าข้าพเจ้าแอบฟัง จึงแกล้งทำเทวคณตามมตามซอกฝา
แม่ศรีเดินตามหลังข้าพเจ้าไปสักครู่หนึ่ง แล้วก็จะออกครัวจึงไปนั่ง
เสียดกลางห้องเย็บเสื้อขึ้นใหม่ นาน ๆ เที่ยงหน้าจนตข้าพเจ้าทึ่งหนึ่ง ข้าพเจ้า
เทวคณตามผ่านอยหนึ่ง แล้วก็เดินมายัง ๆ เข้าไปจนถึงหน้าต่าง
ตรวจตามหน้าต่างทั้งสองก็ยังไม่เห็น ยกกระดางคนไม่ เห็นก็ไม่เห็น
ยกจานหรือยังก็ไม่เห็น ถ้าเช่นนั้นทั้ง ๔ กระดาง ออกไม่ซอชยกลแล้ว
แล้วไปทางแม่ศรีเห็นผมก็เริ่มกลัวอยู่ ข้าพเจ้าก็ตั้งท่าจะคุ้ยกินในกระดาง
แม่ศรีจึงพูดขึ้นว่า

“คนไม่ของฉันทาม ๆ อย่าไปคุ้ยเขี่ยหนอยเลย”

แน่แล้ว ข้าพเจ้ายกกระดางลงมาก่อขย ๆ ขุดค้นไม่ขึ้น เข็น
ลงในจาน ถ้าเช่นนั้นทั้ง ๔ กระดางก็ไม่พบโยนนั้น ออกไม่ได้อีก เหนอ
แตกซิบวิหฬามาก แม่ศรีหัวเราะคิก ๆ ยิ่งทำให้ข้าพเจ้าเคืองจนออก
แม่ศรีก็ขยนาฬิกาจนแล้วพูดว่า “ห่านากักว่าแล้ว”

ข้าพเจ้าถูกขยจนมองทั่วห้อง ที่ไหนจะควรวช่อนหรือไม่ควรช่อน
คนเจ้าทมิถถึงเล็กเล็กก็ไม่พบ มีช่อนลของเปล้า แต่ไปแล้วมาเห็น
เขียนหมากข้าพเจ้าโคกเข้าไปแย่งมาจากแม่ศรี เทของชอกหมก เข็ก

“ถามอีกคำเดียวแหละ ไม่ค่อยกล้งหยิ่งหรือ”

“ไม่ถ้างเลย หยิบไค้สววย ๆ ที่ไค้บว”

ข้าพเจ้าเฝ้าดูด้วย แม่ศรีชนนีกใหญ่ ข้าพเจ้าชอกเคืองแก่

“หรือคุณจะขอมแพ้ละ”

“ยังก่อน เวลาเท่าไรละ”

“สิบสองนาทีกแล้ว”

ข้าพเจ้าหมกความนึก มีวิธีที่จะชนะที่เห็นอีก แต่ครั้นจะขอมง่าย ๆ ก็ไม่ได้ จึงเก็บเข่นคนไปอีก นึกของแก่ ส่วไวโยนั้นก็ไม่ใช่นักควรจะเห็นไค้ทำไมไม่เห็น หรือหาข้าพเจ้าจะชอก

“สิบสามนาทีก”

ข้าพเจ้าเห็น ไค้ นาน ๆ เหลียวดูแม่ศรีคงทรงนั่ง ยังเห็นหน้าหล่อนก็รักมกรมกยิ่งซัดใจ คำนจนเหลือใจ

“สิบสี่นาทีก”

ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนจะชอกแพ้เสียแน่ นึกออกเสียใจที่พูดชอกไปหน่อยจะต้องถูกหัวเราะเยาะ ชอกรู้สึกแพ้จึงฟังเขากลับว่า เอ๊ะ เจ็บแปลยเหมือนมกรมก

ข้าพเจ้าสับสน เหลียวกลับไปดูที่ฝ่าเท้าหมายว่าไค้แล้ว เปล่า ฝ่าเท้าของแม่ศรีขมใหญ่ ตามองดูเขมนาฬิกา ข้าพเจ้ายินยอมเห็นว่า จะชอกก็ไม่ใช่ประ โยชน

“สิบห้านาทีก”

ข้าพเจ้าถอนใจใหญ่ แล้วมานั่งลงข้างแม่ศรี กวักผ้าออกมาเช็ดหน้า

“ยชมแพ” ข้าพเจ้าพูดขึ้นแห้ง ๆ ภรรยาข้าพเจ้าตัวเราะคึก ๆ แล้วพูดว่า

“ยังงี้ละ ฉันว่าแล้วว่ามันไม่ถายนัก อ้ายการหาของที่เขาทิ้งไว้ช้อน นี่คุณรู้แล้วเสียอีกว่าจะช้อนที่ไหน ยังหาไม่ได้อีก ก็ไปลิสมันซะ บังคับเองเขาที่เสียก่อนอีก”

ข้าพเจ้าเถียงว่า “ก็ไปลิสเขาไม่ได้อีกกำหนดเหมือนฉันนี่”

แม่ศรีตอบว่า “พอก็กินแล้ว เพราะคุณทราบที่ก่อน เพราะยังงั้นต้องกำหนดเวลา หรือคุณระคนอีกฉันจะผ่อนเวลาให้”

ข้าพเจ้าตอบว่า “ข้างเดชะ พอแล้ว ขอเถะว่าอย่าที่ไหน”

แม่ศรีทวเราะแล้วพูดว่า “ถอสเสียก่อนเดชะแล้วจะบอกให้”

ข้าพเจ้าถอสเสียออก เออเฮอ พุทโธ เจ้าโยนั่นก็คอกอยู่กลางหลังเสียข้าพเจ้านั่นเอง

รุ่งขึ้นเช้า ข้าพเจ้าก็พาแม่ศรีไปซื้อแหวนทขิมเพชรมา ตามที่ไต่สัญญากันไว้

๒ เรื่องยาตัวเบา

ข้าพเจ้านั้นชิวาเป็นคนเคยไปสโมสรมั้ย ๆ เพราะนักเลงยิดเล็กแค่ชออย่าให้ท่านเจ้าโสภิต นักเลงยิดเล็กมียู่สองชนิด นักเลงเล่น

ชนิกหนึ่ง นักเลงคนหนึ่ง ข้าพเจ้าต้องนับว่าตัวข้าพเจ้าอยู่ในชนิกทั้งสอง พวกนักเลงชนิกข้าพเจ้านั้นมีอยู่หลายคน เพราะต้องบิลเลียดเป็นห้องสยายห้องหนึ่งในสโมสร เวชกของรัชประทานจ่ายก็ ยังมีอยู่อีกอย่างหนึ่งซึ่งเป็นข้อสำคัญ ในห้องหนึ่งนี้มีป้ายติดไว้ว่า “เจ๊เย็บ” ทั่วโต ถ้าใครทำไม่ชอบเป็นต้องแฉกเห็น เมื่อเห็นแล้วก็ออกวิ่งกลัวเป็นของจำเป็นที่ระต้องทำตาม ก็คนเรามีอยู่หลายอย่าง ที่จะหยุดปากได้แค่เฉพาะเวลาอันหนึ่ง พวกสมาชิกสโมสรนั้นโดยมากเป็นคนจำพวกที่ข้าพเจ้ากล่าวแล้ว ถึงแม้จะมีพวกที่ชอบอ่านหนังสือแลชอบเจ๊เย็บ ๆ อยู่บ้างก็ไม่ใช่ว่าจะไปสโมสรเสมอ เพราะฉะนั้นห้องหนึ่งจึงไม่มีใครเข้าไป บางคนถึงไม่ทราบเลยว่าในห้องหนึ่งนี้มีอะไรบ้าง ทราบแต่ความต้องอยู่ห้องหนึ่งซึ่งมีป้ายติดไว้ว่า ห้องหนึ่งสี่เท่านั้น แฉกเห็นป้ายก็เลยวิ่งไล่ไกล เพราะคนจำพวกนั้นก็ห้องหนึ่งไม่มีใครสมัครอยู่ใกล้กัน ถ้าจะเขียนหรืออ่านบ้างก็เฉพาะเวลาที่จำเป็นแท้ ๆ เธอข้าพเจ้าพูดเพ้อเจ้อไปเสียแล้ว ต้องรีบเรื่องเสียที

วันหนึ่งข้าพเจ้าไปสโมสร ตรงไปห้องบิลเลียดตามเคย มีพวกนักเลงบิลเลียดทั้งสองชนิกมาประชุมอยู่มากแล้ว เพราะวันนั้นเป็นวันเสาร์ ข้าพเจ้าก็ตรงเข้าไปนั่งลงที่เก้าอี้ยาวสำหรับคนบิลเลียด แล้วถามว่าเขาพูดเรื่องอะไรกัน

นายสาบ.— กำลังพูดกันถึงเรื่องนาหนักของคน

นายพร.— แกล้งล้อเธอ เขาพูดกันเรื่องนาหนักของคนเก็บแว่นทะเล

ข้าพเจ้า.— ถ้าไม่น่าประหลาด เพราะมักเป็นคนหนักกว่าคน
(นายพรันใครเห็นใครก็ทักว่าเป็นคนมีเนื้อมาก เก้าในสโมสรมานพร
นั่งโตแต่เก้าอียาวเท่านั้น เพราะเก้าอี้อื่น ๆ เล็กไปทั้งนั้น)

นายพร.— คนที่ตนึกว่านั่นมีถมไป

นายสาข.— ตามหน้อยเดชะ เสดแต่เพียงมีข้าง อย่าให้ถึง
มีถมไป

นายพร.— ถมไปจริง ๆ

นายโสม.— แก่ใครไปเห็นที่จะเห็นน้อยพิสดา เหมอนแยกกัน
เนื้อติดตัวไปด้วยกันหนึ่งชอกโตยงัน

นายพร.— ฉะนั้นก็คิดว่าคนแก่มีแต่หนึ่งหุ้มกระดูก รูปว่างราวกับ
หักกระดูก (นายโสมเป็นคนตรงกันข้ามกับนายพร)

นายสาข.— ชลิต ๆ อย่าเถียงกัน ประเดี๋ยวกรรมการจะบรรดัก
ข้อพวกเราหมด

นายเชอ.— ตามจริง ๆ เถอะพอพร ถ้ามีขาอะไรก็ให้ผสมได้
แคะไม่กินเท้าหว่อ

นายพร.— ถ้ากินเข้าไปแล้วกลายเป็นคนไม่ลืไประว่ายังงั้น.....
ฮือ ขาฉันนั้นรู้จักแล้ว ฉันทเห็นจะไม่ต้องการหละ

นายโสม.— (ฮือกรวย) เฮียจกวันกินจนหมดจขวด แล้วเวียก
หาอีก

นายสาข.— ได้ขวะเรียกยามเข้ามานี้ พ้องการไปลี้ศวีง ๆ ก็ได้

นายเชอ.— เมื่อวานฉันเองแหละฉันไปท้าวแซก ริมลี้ก
เล่าซึ่งข้า พยายามหนึ่งเรียกว่ายาตัวเขา นักระชอมาฝากพ่อพรแล้ว

ข้าพเจ้า.— วันไหน แกทำได้ไหม

นายเชอ.— วันนาโคกาฮาไลโย

ข้าพเจ้า.— ยายายังไง

นายเชอ.— เป่นผลลิกา ๆ ฉันตามเขากเขาว่ากินอย่างไร เขา
ว่าต้องละลายน้ำ แต่ะกินก็ละเท่าไรเขาบอกไม่ได้ เพราะคำวาทาย
เสียแล้ว เขายังเขียนหนังสือไปขอใหม่อยู่

ข้าพเจ้า.— มันก็น่าตองนะ ยังไงพ่อพร

นายพร.— ให้ใครลองก่อนเถอะ ฉันกลัวตาย

นายเชอ.— ทายหะเห็นจะไม่ตายหรอก แต่ถ้ากินเข้าไปมาก
จะผอมเกินค้องการไปขวงทีจะเป็นได้

ทุกคนเห็นแล้วก็เลยพากันรอร้องกันต่อไป พอถึงเวลาอันสมควร
ต่างคนต่างกลับไปยังบ้าน ข้าพเจ้ากลับไปยังบ้านแล้วจึงนั่งดูยาตัวเขา
นั้นต่อไปอีกจนเลยหลับไป

ข้าพเจ้านั่งอยู่ในบ้าน อ่านหนังสือเล่นบ้างสุมหรีไปพลาง ลี้กครู่
หนึ่งคนใส่ ข้าพเจ้าเข้ามาบอกว่า คนใช้นายพรมาทรา ข้าพเจ้าก็ลุกออก
ไปหึ่งนอก เห็นนายลี้กคนใช้นายพรหน้าทาคันนั่งคอยอยู่ ข้าพเจ้า
จึงถามว่ามีธุระอะไร นายลี้กตอบว่า นายพรให้เชิญข้าพเจ้าไปทาทบ้าน

สักหน่อย ข้าพเจ้าจะชักใช้ให้ได้ ให้ความว่านายพรานอะไรก็ไม่สำเร็จ เพราะนายชิตตกใจเสียเหลือประมาณ จนพูดภาษามนุษย์แทบไม่เข้าใจ ข้าพเจ้าเห็นว่าเรากำลังตามข้อใช้ก็เสียเวลาเปล่า จึงรีบให้บุตรรถแลกรงไปบ้านนายพร

เมื่อถึงทณแล้ว ข้าพเจ้าก็เฝ้าตรงขึ้นไปตามเคย พอสองโมง นายชิตยกข้าพเจ้าให้ค้อยอยู่ครู่หนึ่งก่อน แล้วตรงไปทำประตูห้องนอน แลร้องตะโกนเข้าไปว่า ข้าพเจ้ามาแล้ว ข้าพเจ้านอนอยู่ริมประตูไต่ขึ้น เสียงกุกกัก ๆ ประตูตัวอะไรคำยลลงมาตามฝา พออีกสักครู่หนึ่งไต่ขึ้น เสียงดังเหมือนอะไรตก แต่ที่ประหลาดทณคือเสียงไม่มาจากพื้น แต่มาจากเพดาน ข้าพเจ้าตกใจผละกันนายชิตให้ตีกลองแล้วก็เปิดประตูแม่เจ้าไว้ย ถ้าข้าพเจ้าไม่ได้อะไรช่วยตัวข้าพเจ้าเอง และมีใครมาแล้วให้ฟังทงไม่เชื่อ นายพรานไม่ได้อะไรหรือยังอยู่ เถาะอยู่ที่เพดาน สักครู่หนึ่งข้าพเจ้ารู้สึกวาลันแรงกระตักไม้ไผ่ เมื่อพูดออกแล้วข้าพเจ้าจึงถามว่า

“เอ็งแกนั่นเล่นคตกอะไร”

นายพรานมองข้าพเจ้าจากเพดานแล้วตอบว่า “คตกอะไรไม่เห็นสนุกเลย บิดประตูเสียก่อนเอ็งหรือคุณ”

ข้าพเจ้าบิดประตูแล้วขึ้นมองคานายพราน จึงเห็นว่ามือไม้ก็เกาะอะไรเลย แต่หลังคตกอยู่กับเพดานราวกับติดกาไว ข้าพเจ้าทมนกษัตริย์ที่จะแปลออก จึงถามว่า “นี่งังกัน”

นายพรทรางแล้วทศยว่า “อ้ายยาตัวเขานั่นนี่”

“อะยังไร ลันยั้งไม่เข้าไร”

“แกจำไม้ไผ่หรือ ยากพอเช็ดพูดถึงทสโมสอะไร”

“เช็ดจำไผ่ละ”

“นั่นแหละ พอฉันทกลับมาจากสโมส ก็แวะไปซื้อข้าวผัดหนึ่ง”

“ไผ่นี่เป็นผัดยังไรละ”

“เป็นผัดก็มี ที่เขาทำเป็นน้ำก็มี อย่างที่ฉันทไปซื้อมานะเป็นอย่าง
น้ำ เจ้าคนขายเขาเรียกว่าผัดน้ำหรือไรก็จำไม้ไผ่ เขาว่าอย่างผัดน้ำ
นี้แรงกว่าอย่างผัด ฉันทก็คิดว่าเขาทำ ผัดน้ำเข้ากลังขงกินเข้าไปช้อนกาแฟ
หนึ่งก่อน ผัดกินแล้วลวกเอาไปก็รู้สึกเขาโหยง แล้วก็มาลงทุกที
ในประเภชไม้ไผ่หรือตัว ทั่วนั้นก็คล้าย ๆ ลอยพ่นพ่นจนไปคล้ายลูกขบ
กรอกน้ำกรต จนกับพวกนี้

ข้าพเจ้ามองดูนายพร แยกคำทศยรีบ ๆ หน้าเฉยเหมือนนั่งอยู่
กับพ่น แล้วทวนไปนึกถึงทศแถมเปรียบตัวแถมเป็นลูกขบ ออกตัวเรา
ไม้ไผ่ปล่อยก้ากใหญ่ นายพรออกเคืองข้าพเจ้า แล้วพูดว่า

“ฉันทไม่เห็นมีอะไรน่าขันเลย”

ข้าพเจ้ารีบทศยว่า “จริง ๆ ไม่ขัน”

แถมกลัยขันถามว่า “ก็แถมะคิดยังไรละ”

ข้าพเจ้าทศยว่า “ฉันทไม่ใช้หมอนนั้น”

“ไม่ใช่ ฉันทไม้ไผ่ค้ำแถมเพราะเป็นหมอนนั้น ค้ำแถม
เพราะแถมเป็นเพื่อนรักอย่างขงฉันท”

ข้าพเจ้านึกประหลาดใจที่ถามข้าพเจ้าว่าเป็นเพื่อนรักอย่างยิ่งของ
แก เพราะที่จริงข้าพเจ้าเข้าใจว่าข้าพเจ้าเป็นแค่เพียงคนสนิทที่แกเคย
ไม่รักไม่ชัง แต่ข้าพเจ้าก็ไม่อยากเลิยงนก

“ก็พอพระทัยน้าข้างใจละ”

“ออกความเห็นไปหน่อยซิว่า พ่อคุณเถอะ”

“นั่นก็กินเขาแล้วหรือยัง”

“ระกินยังงี้ไปไหน มันยังไม่กินก็อย่าไปเลยแล้ว คอยนะ”

พอพูดถึงนั้นแล้วแกก็คายลงมาตามคำ มีอะไรเสียบแน่น ค่อยเห็นขม
ทิวลงมาลงฟัน ก็เป็นอันเรียบร้อยก็ แต่พอปล่อยมือตัวแกก็ลอย
กลิ้งขึ้นไปติดเพดานตามเดิม ข้าพเจ้านึกขึ้นแต่กลิ่นหัวเราะไว้ได้ ที่จริง
เวลาแกลอยขึ้นไปนั้นช่างเหมือนลูกขยิบจริง ๆ ขอโทษท่านนักเดี๋ยวลูก
ขยิบลูกโตลอยเท่งขึ้นไปไม่นานขึ้นหรือ ข้าพเจ้านึกว่าทนายว่านายพรแก
ยังไม่ใคร่ขยิบประทานเจ้า จึงทักไปทักทางที่ระเห็นแกขยิบประทานเจ้าไป
ก็ขยิบครู่หนึ่งแล้วข้าพเจ้าจึงตรงเข้าไปทักตัว หยิบยาขาวมามา ๒ ผืน
แล้วหยิบถ่านนายพรให้แกจัดการคายฆ่าลงมา แกก็คายลงมาอีก พอถึงฟัน
ข้าพเจ้าก็ขยิบตัวแกดังทางเคียงนอน ผูกแกไว้กับขาข้าง ในระหว่าง
เวลาก็ข้าพเจ้าทำเช่นนี้อยู่ รู้สึกเหมือนคั่งลูกขยิบใหญ่ ๆ ข้าพเจ้าจึงเรียก
เข้ามาให้ขยิบประทาน แต่มแกขยิบประทานจริง ๆ ครั้นอิ่มแล้วแกจึงพูดว่า

“นี่แกระคิดยังงี้ต่อไป ก็ระผุดผืนไว้ขยิบให้เสมอ เห็นระเป็น
เห็นขยิบ”

“ทำไมแกอยู่ตึกเพดานสยายกว่าหรือ”

“อ้อ สยายกว่า”

“ก็ถ้ายังงั้นจะต้องแก้ไขอะไรอีกล่ะ” แกก็กวักคนอื่น ๆ เป็นกอง
ไปไหนไม่คั้งเคียว

“แกไม่เข้าใจ ฉันไปไหนเพาะไปไม่ได้หรอกนะ ต้องใช้มือเหินขว
ฉันจะเหินขวเหินขวดังไปเสมอได้หรือ ถ้าฉันยังลอบยังงั้นฉันมีไปไหน
นอกบ้านไม่ได้หรือ”

“ก็จริงอยู่”

“ก็แกจะคิดยังไงล่ะ”

“จะไม่มีขานักก็เหินขวหรือ”

“ฉันจะลองไปตามคุ้กร้านเจ้านาโคคาฮาดีโย”

“เธอพ่อคุณรีบไปหน่อยเถอะ”

ข้าพเจ้าจัดการแก่นายพรให้เลิกไปลอบกลับขึ้นไปตึกเพดานความเกิ
มแล้วรีบไปร้านเจ้านาโคคาฮาดีโย แหกตัวนายห้างพอเห็นข้าพเจ้า ก็ออก
มาต้อนรับตามเคยของเขา ข้าพเจ้าก็ชี้แจงนายห้างจึงพูดได้ค้อยกัน
ทั้งต่อไป

“นายห้างขายยาตัวเขาให้นายพรไปไม่ได้หรือ”

“ยังงั้น ฉันขายให้ไปขอหนึ่ง”

“เป็นยาอะไรนะ ของหมอไหน”

“ของหมอแซก พี่ชายฉันเขาสั่งมาให้จากฮิมเคีย เขาไปไ้มา
จากโยกคนหนึ่ง”

“เขายอกมาว่าอะไร”

“เขายอกว่าเป็นยากินให้ตัวเขา”

“เขายังไง”

“ก็แปลว่าให้เนื้อมันลงนะซี”

“ฮือ^๕ เกือบมันไม่เป็นเช่นนั้นนะซี นายพรกีนยาของนายห้างเจ้าไป
แล้ว เนื่อมัน^๕ลงลงไปเลยสักกึก^๕เกือบ — ”

“ก็^๕ฟัง^๕ซื่อ^๕ไป^๕เมื่อวาน^๕ ”

“^๕ฟัง^๕ฉัน^๕ก่อน^๕ซี เนื่อ^๕ไม่^๕ตก^๕จริง แต่^๕นำ^๕ทนต์^๕กลืน^๕เสีย^๕เหลือ^๕เกิน^๕ เกือบ^๕
นาย^๕พร^๕กลาย^๕เป็น^๕ลูก^๕ขบ^๕ไป^๕เสีย^๕แล้ว ”

“อะไร”

“^๕ยัง^๕งั้น^๕ซี ตัว^๕เขา^๕อย่าง^๕ประหลาด^๕ เกือบ^๕กลืน^๕ไป^๕สอย^๕คึก^๕เพดาน^๕อยู่
แล้ว^๕ระว่า^๕อะไร ”

“แต่^๕เกิด^๕มา^๕ฉัน^๕ไม่^๕เคย^๕ไ้^๕ขึ้น^๕ใคร^๕เป็น^๕ยั้ง^๕เลย ”

นาย^๕ห้าง^๕ชัก^๕ผ้า^๕เช็ด^๕หน้า^๕ออก^๕มา^๕เช็ด^๕ ทำ^๕ทาง^๕ดู^๕ไม่^๕ส่าย^๕มาก^๕

“นาย^๕ห้าง^๕มี^๕ยา^๕แก้^๕ไหม^๕ล่ะ ”

“ไม่มี”

ข้าพ^๕เจ้า^๕น^๕ใจ^๕จำ^๕ต้อง^๕กลับ^๕ไป^๕บ้าน^๕นาย^๕พร ไป^๕กลาง^๕ทาง^๕นั้น^๕กะ^๕ไร^๕ขึ้น^๕
อย่าง^๕หนึ่ง ข้าพ^๕เจ้า^๕น^๕แะ^๕เข้า^๕ไป^๕ซื้อ^๕ตะ^๕กั่ว^๕กับ^๕อัน^๕ใหญ่^๕หลาย^๕กัณ^๕เงิน^๕รุด^๕ไป^๕
ด้วย พอ^๕ถึง^๕ข้าพ^๕เจ้า^๕ก^๕ให้^๕คน^๕จน^๕ขึ้น^๕ไป^๕บน^๕ห้อง พอ^๕ข้าพ^๕เจ้า^๕ไ้^๕ลง^๕เข้า^๕ไป^๕
นาย^๕พร^๕แสดง^๕ความ^๕ยินดี^๕มาก แล^๕ถาม^๕ว่า

“ยังไร ไ้มาแล้วหรือ”

“ยานะไม่มี”

หน้านายพรตลดลงไปทันที

“คาย คาย นิดนะต้องเป็นลูกขี้ขี้ยั้งงตลกชีวิตหรือ”

“ไม่ต้องหรือถ ถมมีของอื่นมาแก้แล้ว แกล้งมาหาฉันเถอะ”

นายพรตายเป็นตุ๊กแกลงมาจนถึงพื้น ข้าพเจ้าหยิบเสื้อมาให้แกสวม แล้วหยิบก้อนตะกั่วขว้างลงไปในกระเป๋าสีที่สะกั้นสองก้อน

“ไหนลองปล่อยมือสิหรือ”

นายพรตปล่อยมือ ตัวก็ลอยขึ้นไปพอยกกลาง ๆ หิ้ง ไม่ถึงเพดาน
เชอ ก็ก ทำทางจะถื่นเร็ว นายพรตเองก็ลอยขึ้น ข้าพเจ้าชนขึ้นบนเกาะ
ตุ๊กตัวแกลงมาจนถึงพื้น ให้นึกยกเสวเทียบไว้ แล้วเก็บตะกั่วลงไปอีก

“รู้สึกหนักหรือยังพ่อหรือ”

“นึ่ นึ่”

ข้าพเจ้าเค็มอีก คอยระวังให้น้ำหนักพอถ่วงเท่า ๆ กันสองข้าง
เค็มร้อยไปจนนายพรตรู้สึกว่ามันต้องบีบแน่น ข้าพเจ้าก็หยุด

“ลองปล่อยมือสิหรือ”

นายพรตปล่อยมือ ตัวก็ลอยขึ้น

“ถ้าจะไ้ถ้าว ไ้ไหนลองไ้เทวก็หรือ”

นายพรตก็ไ้ไปไ้ส่าย ๆ เหมือนธรรมชาติ ลองนั่ง นอน ยืน ไ้
ก็ไ้ขยับขยับทุกอิริยาบถ นายพรตไ้เราะก๊าก ๆ รวกับไ้เด็ก ๆ ไ้ของเล่น
ที่ถูกไ้ ไ้คงไ้เข้ามาถกข้าพเจ้าแล้วพูดว่า

“พ่อคุณ ความมกิดำริ่ง ๆ”

เมื่อแยกออกจากเจ้าเรารู้สึกว่า เนื้อแกยงดูเต็มทึเหมือนแต่ก่อน
ประหลาดจริงที่ยานไม่ทำให้เนื้อลดลง แล้วทำไมจึงทำให้ตัวเขาไปได้ถึง
ปานนั้น นายพรพท้อไปว่า

“ฉันเห็นระกีนยานนั้นมากไป ยางที่เขาจะให้กินแค่หยกเคี้ยวสอง
หยกเท่านั้น ไหนแกลองดูมั่งก็ตรือ”

“ช่างเดชะชะ ฉันเขาพออยู่แล้ว”

“กินแค่หยกเคี้ยวสองก็เดชะ”

“ไม่กินละ ถ้าฉันเลื่อยขึ้นไปโค่นเพดานมันจะเจ็บ ฉันไม่มีเนื้อ
เป็นพมอรับเหมือนแก”

“เฮอ น้อออกไปข้างนอกจะเป็นยังไรนะ”

“ก็คงไม่เป็นไร”

“ลองไปในสวนกันตรือ”

“ไปซี”

ข้าพเจ้ายังไม่ไว้ใจ ปล่อยให้เจ้าเรารู้สึกว่า ก้อน นายชิต
คนใช้นายพรนั่งอยู่นอกห้อง เห็นนายเกีรอกมานั่งแกลบคตลง ข้าพเจ้า
ก็วิ่งมอให้ตามไปควย แลส่งตะกั่วให้ถือ พอออกไปถึงสวนก็กลัวจะไม่
เป็นอะไร นายพรแต่แรกก็วิ่งตัวเกีรซ้า ๆ แต่พอเห็นไม่เป็นอะไร
ก็เกีรเร็วขึ้นจนถึงวัง นายพรวิ่งนำขึ้นวิ่ง ๆ เนื้อกระพุ่ม ๆ แคว้ง
เร็วกว่ารูปมาก นายพรหัวเราะแล้วพูดว่า

“เหมกักรัง ฉันยังไม่ไหวมา ๓ ปีกว่าแล้ว นี่อะไรวิ้งโคกค้อง
แกล้ววาวกั๊มเมือเด็ก ๆ”

แล้วแกก็เทยวิ้งไปอีก ดูไม่เห็นคไม่เห็นชอยเลย มีหน้าซ้ำ
กระโคกค้อง ๆ ข้าพเจ้าเห็นน่ากลัวอันตราย จึงร้องว่า

“ระวิ้งนะพ่อพร ตะกั๊วระตก”

พอพูดจากคำตงนายพรกระโคกเหยิงอย่างไวไม่ทราบ เสียงแควก
ตะกั๊วตกจากกระเป๋ากวาว ข้าพเจ้าจึงเห็นว่ากระเป๋าคา ข้าพเจ้าจึง
เข้าไปจับตัว ที่ไหนเล่านายพรลยพันศีรษะข้าพเจ้าไปแล้ว ข้าพเจ้า
ตกคลั่งนายพรก็ลยส่งขึ้นไป ๆ จนแลเห็นตัวเล็กนิดเดียว แล้วก็ถูกล
มฝังลยเลื่อนไปทางทิศเหนือ ค่อยเห็นคังมนแล้วข้าพเจ้าจึงหายคลั่ง
เสียงจึงออกร้องตะ โคนสกลเสียง

“พ่อพร” “พ่อพร”

ข้าพเจ้ากระ โทกข้ามรั้วสวนวังตามไป

๗ เรื่องร่ายงารการประชุมปัติเมนต์สยาม

เมื่อเร็ว ๆ นี้ข้าพเจ้าอ่านหนังสือพิมพ์รายวันฉบับหนึ่งพบ “เมื่อ
ไรหนอ” ต่าง ๆ ข้าพเจ้าเป็นคนชอบอ่าน “เมื่อไรหนอ” เพราะธรรมคา
ณที่รู้สึกกันว่า ใจ ชุ่มพอใจชมบุญผู้ฉลาด ข้าพเจ้าเชื่อมั่นอันชอยว่า
ท่านผู้ถาม “เมื่อไรหนอ” นั้นต้องเป็นคนฉลาด ถ้ามีคนไหนจะ
คุยเขาด้วยความเก่ง ๆ มาถามไถ่มากมายเช่นนั้น ชอที่ชมใจข้าพเจ้า

กลุ่ก คู้ซซอทถามว่า “เมื่อไรหนอเราจะมีปาลิเมนต์” ริงทเคียว
ทำไม เราทคิ้วโลซันลัวจะมีปาลิเมนต์ยังไม่ทคิ้วเคียวหรือ แคชยัน
ยังมีไค.....

วันนั้นเป็นวันร้อนมาก ข้าพเจ้านอนอ่านหนังสือพิมพ์เรื่อยสยาย
อยู่ ก็พอไครับคำสั่งท่านสภาราณิกโรให้ไปฟังการประชุมในปาลิเมนต์
เรื่องงบประมาณทหาร ข้าพเจ้าก็รีบเตรียมตัวไป เมื่อข้าพเจ้าออกจาก
บ้านนั้นย้ายสัก ๕ โมงแล้ว เพราะณันต้องรีบร้อนมาก ที่ประชุมแยก
ตั้งแต่ย้าย ๓ โมงแล้ว ข้าพเจ้าไปก็ตรงไปที่เล็ลียงสำหรับพวกทงนังสือ
พิมพ์ เห็นแผ่นกระดาษวางอยู่บนโต๊ะทุก ๆ โต๊ะ เขียนชื่อหนังสือพิมพ์
ไว้ ข้าพเจ้าตรงไปทงมกระดานเขียนชื่อ “ทวงญญา” แล้วนั่งลง
เมื่อข้าพเจ้าไปตงท่านอรรคมหาเสนาบดี (ไปงมนันสเลทอร์) กำลัง
ชันแจงเรื่องงบประมาณนั้นอยู่ ข้าพเจ้าบริบทักคำพูดของท่านพวกเมม
เบอร์ต่าง ๆ ไว้ตงต่อไป

อรรคมหาเสนาบดี.— “ตงแต่ตงเคิมมา การทหารนั้นว่าเป็น
สิ่งสำคัญที่สุด เพราะเป็นอรรคมหาชาติไคทงมีความประสงค์จะเป็นไทย
ยอมตงกิดการชียงกันช้านเกิดเมืองชุกร โยวณราชประเพณืท่านจิง
ไครักให้ยรรภาชชยฉกรรจ์เป็นทตวรทงสันไม่วั้นหน้า.....”

นายเกสร.— ข้าพเจ้าชอรับรองในชอช้ท่านอรรคมหาเสนาบดีทงล่าว
ข้าพเจ้าฮารชุกรสิ่งชังระให้เห็นเป็นพยานไคทงนี้ คอ เมื่อครั้งสมเด็จ
พระนารายณ.....

ประธาน.— (สยเกอร) “รอก่อน รอก่อน ยังไม่ถึงเวลาที่
ท่านจะแสดงโวหาร”

อรรถมหาเสนาบดี.— ข้าพเจ้ากลัวว่าบรรดาชายฉกรรจ์ต้อง
เป็นทหารทั่วหน้า ก็เมื่อแคบโหวดกาลยังเป็นเช่นนั้นแล้ว ทำไมใน
กาลยคนเราจะยังอยู่หรือ ก็การทหารซึ่งเป็นการสำคัญครั้งนี้ ครัง
นี้ไม่สำคัญหรือที่สำคัญเหมือนกัน ถ้าเรากำลังเห็นเช่นนั้นแล้วเราจะ
ควรทำอะไร ก็ควรต้องคิดอ่านยั้งการทหารให้เจริญเทียบทันชาติอื่น
เขาอย่างจริงจัง แต่ก่อนอำนาจเป็นใหญ่ ระบึกการสิ่งใดก็ล้วนจะ
สำเร็จไ้เพราะอำนาจ เกียวนอะไรเป็นใหญ่ เงินเป็นใหญ่ไม่ใช่หรือ เมื่อ
เป็นเช่นนั้นแล้วที่ประชุมคงจะเห็นได้ว่า ถ้าประสงค์ความเจริญของทหาร
ซึ่งเป็นความเจริญของบ้านเมืองแล้ว ก็ต้องช่วยให้รัฐบาลได้ทำการ
ทหารให้ดำเนินไปโดยสะดวกตามที่ใครๆ แล้วให้อำนาจให้ท่านฟังแล้ว
ขอให้ที่ประชุมพร้อมกันอนุญาตให้รัฐบาลได้เงินแผ่นดินสำหรับการทหาร
ตามที่ขอขึ้นเดี๋ย

นายเกสร.— ข้าพเจ้าขอกล่าวแสดงให้แจ้งเหตุผลว่า เหตุไร
ข้าพเจ้าจึงรับรองลงเห็นด้วยกับท่านอรรถมหาเสนาบดี ในที่นี้ข้าพเจ้า
จะขอเล่าเรื่องราวของสมเด็จพระนารายณ์ราชาธิราชเจ้า สมเด็จพระ
นารายณ์ราชาธิราชเจ้า ก็เป็นพระเจ้าอยู่หัวครองศิริราชสมบัติอยู่ที่
กรุงศรีอยุธยา กรุงศรีอยุธยาก็กรุงเก่า กรุงเก่าคือสมเด็จพระเจ้า
วรมนชัยที่ทรงสร้าง สมเด็จพระเจ้าวรมนชัยก็คือนั่นแหละว่า พระ

เจ้าถ้อย พระเจ้าถ้อยนั้นเสด็จมาจากเมืองเทพนคร เพื่อเสด็จมาหาที่
สร้างพระนครใหม่ พระนครใหม่นั้นคือกรุงศรีอยุธยา กรุงศรีอยุธยาคือ
กรุงเก่า สมเด็จพระนารายณ์ว่าชาวราชันเป็นพระเจ้าแผ่นดินเสวยราช
สมบัติกรุงเก่าองค์หนึ่ง ขอนมเกลือกฐานแน่นอน คือได้ความจาก
ททมาบเหตของเจ้าแม่วัคคีสิต เจ้าแม่วัคคีสิตได้ททมาบเหตเรื่อง
ราวไว้พิศการเป็นราชประวัติกรุงเก่า มีข้อความแปลกประหลาดยิ่งกว่า
ข้อความที่มีอยู่ในพระราชพงศาวดารกรุงเก่าที่พิมพ์ไว้แล้วนั้นหลายพัน
หลายหมื่นส่วน ประวัตินี้แต่งโดยเจ้าแม่วัคคีสิต เมื่อจุลศักราช ๙๐๓ ปี
ทันสมัยเกิดของททมาบเหตนั้นอยู่ที่เวาเอะเคิเตอร์..... โอโย จอวัย
ประทานไทยเผละไป..... อยู่ที่บ้านเจ้า ไม่ได้นัดเท่านั้น ข้าพเจ้า
ยังมีสมุดภาษาฝรั่งเศสเล่มหนึ่ง เรื่องสมเด็จพระนารายณ์ เรียก
ชื่อตามภาษาฝรั่งเศสดังนี้ คือ “ฮิสทอเรียของนารายณ์” ทั้งนี้ หนังสือ
เล่มนี้แต่งโดยคนชาวชาติฝรั่งเศสคนหนึ่ง ซึ่งได้มาอยู่กับข้าพเจ้า
เจ้าพระยาวิไชยเขนทร์ เจ้าพระยาวิไชยเขนทร์คือคนชาวชาติฝรั่งเศส
ชื่อเดิมชื่อ “ฟอลคอน” ทั้งนี้ ชายชาวชาติฝรั่งเศสซึ่งเป็นผู้แต่ง
หนังสือชื่อ ฮิสทอเรียของนารายณ์นั้น เป็นคนชอบพอกันเคยกับท่านเจ้า
พระยาวิไชยเขนทร์ ฟอลคอน หนังสือซึ่งแต่งโดยชายชาวชาติฝรั่งเศส
นั้น เป็นหนังสือฝรั่งเศส แปลโดยท่านสังฆราชชัลลิกวณิช เป็น
ภาษาไทย หนังสือชื่อ “ฮิสทอเรียของนารายณ์” ซึ่งแต่งโดยชาย
ชาวชาติฝรั่งเศสซึ่งเป็นคนชอบพอกันกับท่านเจ้าพระยาวิไชยเขนทร์นั้น มี

ข้อความพิสดารนำอ่านนำฟังยิ่งกว่าที่มีในพระราชพงศาวดารกรุงเก่า
หลายร้อยเท่า ในหนังสือกฎหมายเทศก่งโดยเจ้าแม่วิคตีสถิตยหนึ่งสื่อ
ภาษาฝรั่งเศสนั้น มีกล่าวข้อความพิสดารถึงการเสด็จประพาสของ
สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าพระนารายณ์ราชกุมาร มีสิ่งนำอ่าน
นำฟังอยู่มาก แต่ที่น่าประหลาดนักคือมีเรื่องกล่าวถึงสมเด็จพระเจ้า
ลูกยาเธอ เจ้าฟ้าพระนารายณ์ราชกุมารเสด็จเที่ยวทรงชั้ยยานชนิกหนึ่ง
ซึ่งเป็นที่น่าพิศวงแก่ชาวกรุงเก่าแก่ชาวต่างประเทศ คือสมเด็จพระเจ้า
ลูกยาเธอ เจ้าฟ้าพระนารายณ์ราชกุมารนั้น ได้ทรงไปตก ๆ ให้ชายชาว
ชาติฝรั่งเศสคนหนึ่งนำ ชายชาวชาติฝรั่งเศสนี้เป็นพ่อค้ามาตั้งห้าง
ค้าขายอยู่ที่ตำบลท่ากระโทมกรุงเก่า ชายชาวชาติฝรั่งเศสคนนั้นก็
กล่าวมาแล้วว่า ได้นำยานอย่างใหม่มาถวายสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ
เจ้าฟ้าพระนารายณ์ราชกุมาร เรียกความหมายว่าฝรั่งเศสว่ากันนี้ คือ
“ฮอโตโมไปล์” กันนี้ ยานชนิกที่ฝรั่งเศสเรียกว่า “ฮอโตโมไปล์”
นี้ คือเป็นรถชนิกหนึ่งซึ่งกระเป๋าคอยไม่ขาดรียแรงมาเลย ใช้ฮอครีย
น้ำมันมะพร้าวทำให้เกิดเป็นแก๊สขึ้น กระเป๋ายานรถไฟที่มีอยู่
เทยวัน รถชนิกที่ฝรั่งเศสเรียกว่า ฮอโตโมไปล์นี้ สมเด็จพระเจ้าลูก
ยาเธอ เจ้าฟ้าพระนารายณ์ราชกุมาร ได้ทรงประพาสพอพระทัยเสด็จ
ไปเที่ยวแก่เจ้าเพาะข้าหลวงเดิม ๘ คน คุณเล็ก ๓ คุณปาน ๓ ทั้ง ๖ คน
นี้เป็นบุตรหม่อมเจ้าวิพระนรมเณก นายทองคำบุตรเษมพระนรมอง ๓
นายสังขบุตรเจ้าพระยาพิณโลก ๓ นายเวียง มอญ บุตรเจ้าพระยาราม

จิ๋วรงค์ ๑ นายทวน แฉก บุตรเจ้าพระยาไทรบุรี ๓ นายน้อย ขะทิประ
 แฉก บุตรพระยาราชวังสัน แฉก ๓ นายเมื่อน บุตรพระยามหา
 อำมาตย์ ๓ นายขุนนาค บุตรพระยาพิชัยไพไชย ๑ รวมข้าหลวงเดิม
 ที่พอพระทัย ๘ นายด้วยกัน แต่ข้าหลวงเดิม ๘ คนนั้นล้วนเป็นเด็กมี
 อายุคล้าย ๆ กันกับสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าพระนารายณ์ราช
 กุมารทั้งนั้น..... ”

ผู้ส่งข่าวของเราไม่ไ้ใจกับคำพูดของนายเกศรัศไป เพราะแลไม่
 เห็นว่าข้อความของกษัตริย์ประมาณทหารอย่างไร ส่วนนายเกศรั
 ศนั้นพวกเราไปประมาณเกือบชั่วโมงครึ่ง

ประธาน.— “ข้าพเจ้าพึ่งท่านสมาชิกลมานานแล้ว ก็ยังไม่เห็น
 กล่าวข้อความอะไรที่เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังปรึกษากันอยู่เลย ”

นายเกศรั.— “ถ้าท่านยอมให้ข้าพเจ้าเฝ้าเวลาอีกหน่อย ข้าพเจ้า
 ก็จะไ้ตั้งเฝ้าพยายามที่จะกล่าวถึงทหารเมื่อครั้งสมเด็จพระนารายณ์เป็น
 เจ้า ตามที่มีกล่าวถึงในประวัติ แต่งโดยเจ้าแม่วัคคีสิตกับ..... ”

เสียงจากหลังประธาน.— “เลิกที เลิกที ”

นายเกศรั.— “ข้อความในประวัติแต่งโดยเจ้าแม่วัคคีสิต กับ
 หนังสือภาษาฝรั่งเศสชื่อ..... ”

เสียงจากหลังประธาน.— “พอแล้ว พอแล้ว ”

ประธาน.— “เจียบ เจียบ ”

นายเกศรันั่งลงแสดงกิริยาไม่สู้พอใจนัก

ก่อนไปมีเมมเบอร์แสดงไวหรรษ์หลายท่าน แต่จะเป็นเพราะเหตุไรไม่ทราบ ผู้ส่งข่าวของเราจำไม่ได้ หรือลืมนะอะไรอย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้นมาโต ออกข้อเมื่อฝ่ายพวกคักคักกันพูดกันต่อไป

นายทวน.— ข้าพเจ้าจะขอกล่าวสุนทรพจน์แก่พหุสมควรวนแก่เวลาที่จะต่อไป

ข้อ ๑ เราต้องการที่สุด ขอให้นายของเราทรงพระราชดำริถึงตัวข้าพเจ้าผู้มีอายุมาก

ข้อ ๒ เราต้องการที่สุด เพื่อให้คนทั้งหลายเข้าใจว่าเราเป็นผู้มีสติปัญญาจากปัญญาต่อแผ่นดิน

ข้อ ๓ เราต้องการที่สุด เพื่อให้เขตกางให้ผู้มีสติปัญญาจากปัญญาต่อแผ่นดินเช่นตัวเรา ออกตัวออกหน้าอาสาแสดงสติปัญญาความคึกคักโดยสรวล มีให้ผู้ที่คิดขวางใจไม่ต้องแปลกใจก่อนว่าลืมนักมาทางไหน

ข้อ ๔ เราต้องการที่สุด ในการที่เขตกางมนุญให้แก่แสดงไวหรรษ์โดยตามสติปัญญา โดยไม่ต้องกลวิติกกล

ข้อ ๕ เราต้องการที่สุด ในตัวบุคคลสามารถ คือเสนาบดีและอัยการเจ้ากรมปลัดกรมผู้ช่วย แม้ที่พันายทวารพลทวารทวารรักษาของคนที่รู้ดีกว่าใครเป็นผู้มีสติปัญญาจากปัญญาต่อแผ่นดินแล้ว แลพึงเล็งผู้

ข้อ ๖ เราต้องการที่สุด ในผู้ที่คงอยู่ในขุติธรรม เพื่อเป็นความสง่าแก่มนุญ คือเป็นคนว่าผู้พิพากษาตุลาการ เมื่อถูกคดีขึ้นโดยผู้มีสติปัญญาจากปัญญาต่อแผ่นดิน อย่างที่กลวิติกกลผู้ตกโทษ ๗ วันฐานหมิ่นประมาทศาล

ข้อ ๗ เราต้องการที่สุด ในทำนุ มีสติปัญญาแลรู้วิชาเก่าแก่
กว่าผู้อื่นจริง สำหรับเป็นผู้ช่วยแนะนำในราชการบ้านเมืองทั่วไปให้มี
ความเจริญโดยฉับไวทันเวลา

ข้อ ๘ เราต้องการที่สุด ในพวกเราให้รู้วิชาลึกซึ้งจริง ๆ ทุกคน
ควรตั้งใจเรียนให้มีความรอบรู้ แม้ช้านับเพียงเสมหิตัวเรา

ข้อ ๙ เราต้องการที่สุด ให้มีความรักความนับถือแม่หญิงทุกคน
และให้แม่หญิงได้มีความรู้วิชา และมีความกล้าหาญทั้งหลาย

ข้อ ๑๐ เราต้องการที่สุด ให้พวกเรามีความรู้สึกในความรักชาติ
ศาสนาแลประเทศที่เกิดของตน และให้มีความฮายแก่ชาติชาวต่าง
ประเทศ แลอย่าอวดก็เขยอชิงว่าเรารัฐมากแล้วพอแล้ว ไม่ต้องพึ่ง
เสียงใครอีก

ข้อ ๑๑ เราต้องการที่สุด ให้เรารู้กันทั้งหลายเห็นว่าเราเป็นคนกล้า
หาญหมั่นเพียรแลกตัญญูต่อชาติ แลเต็มใจที่จะวิวัฒนาการใหญ่ทุก
อย่างทุกสิ่ง

ข้อ ๑๒ เราต้องการที่สุด เพื่อให้ประเทศบ้านเมืองอันเป็นที่เกิด
ของเราเป็นศิวิไลซ์โดยไม่ต้องอาศัยผู้อื่น นอกจากผู้ มีสติปัญญา
กตัญญูต่อชาติศาสนาแลบ้านเมืองของเราเอง

ข้อ ๑๓ เราต้องการที่สุด ในการที่คนเราจะไม่ไว้ใจกันสัก แต่
ทุกอย่างทำด้วยคำจริงใจโดยไม่มีจริงเลยนั้น

ข้อ ๔๔ เราต้องการที่สุด ให้ท่านทั้งหลายเห็นว่าผู้ปกครอง
ไม่ไ้ มีแต่ไพร่พลเมืองก็ไม่ได้ ต้องมีทั้งสองจำพวก ทั้งธำชัรยกัน
แลกกัน

ข้อ ๔๕ เราต้องการที่สุด เพื่อให้ท่านทั้งหลายเห็นว่าทั้งผู้ปกครอง
ทั้งไพร่พลเมือง ทั้งธำชัรยผู้มีสัคยัญญาภักคัญญุทอชาทิ ช่วยแนะนำ
ให้เค็วไปในมรรคาอันถูกต้อง

ข้อ ๔๖ เราต้องการที่สุด เพื่อให้ท่านทั้งหลายเห็นว่าร่างกายของ
มนุษย์ก สัคยเคษรณากถิ ถ้ามีขรรณกขอมไม่เช่นทแะญดา

ข้อ ๔๗ เราต้องการที่สุด ให้ท่านทั้งหลายเห็นว่าในสมันเมือง
เรายังมีข้อบกพร่องสำคัญอยู่ ก็ยังไม่ไ้ พงทำแนะนำตักเตือนแห่งผู้
มีวิชาจริงเช่นตัวเรา

ข้อ ๔๘ เราต้องการที่สุด เพื่อให้ท่านผู้มหนาทปกครองพวกเรา
ทอดพระเนตรเห็นความกัความสามารถของผู้มีความดีความสามารถ

ข้อ ๔๙ เราต้องการที่สุด เพื่อให้ผู้มีความดีความสามารถจริง
ไ้มีโอกาศจกการจรรทวไ้แม้น้อยสัก ๑ วัน

ข้อ ๕๐ เราต้องการที่สุด ให้ผู้ทมิทรพยใช้เงินค่าท่งสอของเรา

ข้อ ๕๑ เราต้องการที่สุด ให้ผู้ทมิทรพยใช้เงินค่าท่งสอของเรา
ชำนลงข้อชอชานทิ

ข้อ ๕๒ เราต้องการที่สุด เพื่อให้ทประชนมมีความเห็นตามเราผู้
มีสัคยัญญาภักคัญญุทอชาทิ

ซี ๒๓

เสียงจากหลังประธาน.— “ยังมี อีกซี”

นายทวน.— “ยังมีอีกสองสามซี ซี ๒๓.....”

เสียงจากหลังประธาน.— “เราต้องการที่สุดที่ระพวงคนอันพูด”

นายทวน.— “ข้าพเจ้าขอให้ท่านผู้เป็นประธาน ได้ โปรดใช้
อำนาจให้ข้าพเจ้าได้มีโอกาสพูดให้จบ”

ประธาน.— “ได้ แต่ขอให้ท่านพูดในประเด็น”

นายทวน.— “ข้าพเจ้าก็พูดในประเด็นอยู่แล้ว”

เสียงจากหลังประธาน.— “เลื่องนายก เลื่องนายก”

ประธาน.— “เจ็บบ เจ็บบ”

นายทวน.— “ซี ๒๓ เราต้องการที่สุด.....”

เสียงจากหลังประธาน.— “ไม่จริง เราไม่ต้องการเลย”

เสียงจากท่อน ๆ.— “เลิกที เลิกที”

ประธาน.— (คยไต่) “เจ็บบ เจ็บบ”

อรรถมหาเสนาบดี.— “ข้าพเจ้าขอแนะนำว่าให้งดการแสดง
โวหารเสียทีมิฉะนั้นจะเสียเวลานานไป”

นายทวน.— “อะไร ท่านอรรถมหาเสนาบดีจะยึดปากเมมเบอร์
ไม่ให้พูดที่เกี้ยวหรือ นี่ศักราชแห่งที่ประชุมนี้ไปอยู่ที่ไหน นี่จะเอาคน
พูดถูก ๆ เข้ามาอย่างแต่ก่อนหรือ”

เสียงพวกฝ่ายขวา.— “เลิก เลิก”

เสียงพวกฝ่ายซ้าย — “ว่าไป ว่าไป”

ประธาน — “เจ็บบ เจ็บบ”

เสียงพวกฝ่ายขวา — “หยุด หยุด”

เสียงพวกฝ่ายซ้าย — “พักไป พักไป”

เสียงพวกจีน — “ลัทธิขงจื้อตาย”

ประธาน — “เจ็บบ เจ็บบ”

เสียงพวกจีน — “ลัทธิขงจื้อไม่เหวี่ยง”

ก่อนไปทำงานต่างพูดกันเองเต็มเสียง ระเบียบเนือความไม่ได้

ธรรมดาหาเสนาบดีลูกขึ้นพูด แต่ไม่ได้ยินว่าพูดว่าอะไร ได้ยินแต่
“เล็ก เล็ก” ย้ำ “ว่าไป ว่าไป” ย้ำ กับเสียงพวกจีนร้องตะโกน
โธ่ๆ ต่างๆ ตามปลายประธานลุกขึ้นยืนกวักมือ พลตระเวนรย้าง
ลำสั้น พวกจีนเข้ามามีพวกเมมเบอร์จีนออกไป คนอื่นเปล่งเสียงกรวาว
ก๊วยเต็กกันระระเตลือเกิน แล้วข้าพเจ้าก็ตกใจทันที เพราะเสียงพวกโตอยู่

๘ นิทานกระตุ เรื่องตุ้กระตุ่น

เรื่องข้าพเจ้าชอบออกกล่าวเสียก่อนว่าเป็นเรื่องไม่น่าเชื่อ ทั้ง
ข้าพเจ้าก็ไม่รู้ปริศนาคำว่าเป็นเรื่องจริง แต่อย่างไร ๆ ของท่านผู้ฟัง
วินิจฉัยในใจตนเองเถิด ถ้าท่านเห็นเป็นอย่างไรก็ตกลงเป็นอันนั้น ข้าพเจ้า
ไม่ได้ฉ้อฉลเลย จะขอแต่เล่าให้ฟังเท่านั้น

ควนรุ่งขึ้นเข้าวัดล้างหน้าล้างตาแล้ว นายชะแล่มก็ลงไปยังข้างล่าง
เรียกหาชายฉกรรจ์ ๆ คนหนึ่งเป็นย่าวของพ่อ เป็นคนช่างเล่นช่างเล่นนิทาน
เพราะฉะนั้นนายชะแล่มจึงชอบชายฉกรรจ์มาก ยกให้เป็นสหายเสกแสงที่
ปรึกษา วันนั้นชายฉกรรจ์เป็นย่าวใจนอนขี้เซาเสียงวิ่ง ๆ เรียกเท่าไร
ไม่ตื่น นายชะแล่มเห็นทีจะรออยู่ใต้ถุนโรงทรงเจ้าไปในที่ซึ่ง เห็น
ชายฉกรรจ์นอนหลับกรนกรอก ๆ ก็ตรงเข้าไปเขย่าปลุกขึ้นแล้วถามว่า
“ชายฉกรรจ์ ๆ เองรู้จักตุ๊กตะกุ่มไหมละ” ชายฉกรรจ์จึงวิ่งไปบอกบอกว่า “ตุ๊กตะกุ่ม
ตุ๊กตะกุ่มอะไรอะไรใครจะไปรู้จัก คุณเออะไรมาถามก็ไม่รู้” แล้ว
ชายฉกรรจ์ก็ปลุกตัวลุกขึ้นมาใหม่ เพราะเมื่อคืนก่อนนั้นมันไปเที่ยวอยู่จนตก
มันเลยไม่ยอมตื่น นายชะแล่มก็เขย่ามันอีกเท่าไรมันก็ไม่ยอมตื่น
นายชะแล่มจึงใจต้องกลัวย่นไปบนเรือนแล้วก็ไม่ทำอะไร ๆ อื่น ๆ จะต้องทำ
มีเรือนหนึ่งสองเป็นคัน ซึ่งทำให้ลืมตุ๊กตะกุ่มไปชั่วครา

อยู่มาอีกหนึ่งวันมีผู้มาหานายชะแล่ม มาแจ้งสันทนาอันอยู่หน้า
แล้วจึงพูดกันว่า “เมื่อวานขึ้นนอนผมไฟเกือบไหม้กระต่ายตอกที่บ้าน
พระเชิญผมก็ไม่ยอม ข้าพเจ้าผมมัวตกตลิ่ง นั่งเป็นแมงตุ๊กตะกุ่มไปหมด”
นายชะแล่มได้ฟังดังนั้นก็นึกในใจว่า “อ้อ ตุ๊กตะกุ่มมันเป็นแมลงนะ
เอะแหละ จะต้องให้ชายฉกรรจ์ไปหาแมลงตุ๊กตะกุ่มมาให้ข้า
ปลุกตัวเดี๋ยวนะ” ชายฉกรรจ์ทำหน้าหลอแล้วถามขึ้นไต่ว่า “แมลงอะไร
นะครี” นายชะแล่มก็ตอบว่า “แมลงตุ๊กตะกุ่ม ๆ” ชายฉกรรจ์หัวเราะ

แล้วบอกว่า “แมลงในโลกนี้ ผมเคยไต่ขึ้นซอแล้วทั้งนั้น แต่ฮ้าย
แมลงที่กระตุนนี่ยังไม่เคยไต่ขึ้นเลย มันจะไม่ไต่แมลงละกระมังฮือฮือ”
นายเชแล่มก็รับว่า “ฮือ ยางที่ชำระหลังไป ก็ถ้ามันไม่ไต่แมลง
มันเป็นอะไรล่ะ” ฮ้ายฉีกตอบว่า “ผมก็ไม่ทราบละฮือฮือ”

ตั้งแต่วันนั้นมานายเชแล่มก็เป็นโรคที่กระตุน เข้าแต่คิดถึง
ที่กระตุนรำไปทั้งกลางวันคืน แต่จะไม่เป็นอันกินอันนอน นายเชแล่ม
นี้เป็นคนที่รู้สึกกลัวว่าคนฉลาด เพราะฉะนั้นจึงไม่ชอบแสดงความรู้
ให้ปรากฏแก่คนทั้งปวงเลย ในชั้นต้นจึงไต่แค่ครึ่งถึงที่กระตุนเรื่อยไป
พ่อแม่เห็นหน้าตาทำทางไม่สบายถามว่าป่วยอะไร ก็ฉีกยัดไปต่าง ๆ
ไม่กล้าบอกความจริง เพราะกลัวพ่อแม่จะเสียใจว่าเป็นคนโง่ แต่
เป็นธรรมดาผู้ที่คิดถึงอยากอะไรแล้ว ทำอย่างไรก็ไม่ทำอยากรู้
เพราะฉะนั้นนายเชแล่มนี้ ๆ รอทั้งไป ไม่ไต่ขึ้นใครกล่าวถึงที่กระตุน
อีก ก็จำเป็นต้องถาม รู้สึกกลัวว่าไม่ตามกระแสคน การที่ถามนั้นก็
ได้รับตอบต่าง ๆ กันแทบทุกคราว บางทีเขาก็หัวเราะเขาะ บางที
เขาก็โกรธว่าล้อเขา บางทีเขาก็บอกว่าอย่างนั้น บางทีเขาก็บอกว่า
อย่างนั้น ทกลงเป็นอันไม่ได้ความแน่นอนให้เป็นที่พอใจได้เลย แต่
ถึงอย่างไร ๆ ก็ดี นายเชแล่มยังดำรงไม่ยอมตามวิภาษานาถอยู่
นั่นเอง ยังยึดความโง่อยู่อีก

ต่อมาบิดาก็ส่งนายเชแล่มไปโรงเรียน นายเชแล่มนึกดีใจว่าช่างดี
ที่โรงเรียนเขาจะสอนให้บ้างกระมังว่าที่กระตุนนั้นคืออะไร จึงตั้งใจ

เล่าเรียนจนครูชมว่าขยันดี เป็นที่พอใจบิดามารดาไปอันมาก อยู่มา
วันหนึ่งครูเขาอธิบายเรื่องอะไร ๆ ทำ ๆ แล้วเขาก็กล่าวขึ้นว่า ถ้า
ใครอยากทราบอะไรให้ถามฉัน นายชะแล่มก็ลุกขึ้นเดิน ๆ เข้าไป
โต๊ะครู ครูเห็นท่าทางซอซอกจึงถามว่า “อยากถามอะไร” นาย
ชะแล่มตอบว่า “ผมอยากทราบว่าทำไมคุณนั้นชื้ออะไร” ครูวันนั้นพระโอษฐ์
ยิ้มไม่สู้ดี เพราะมีเคอร์ซอนชั้นไปตรวจโรงเรียนแล้วไม่พอใจคุณนั้น
ไว้มาก พอนายชะแล่มได้ถามถึงชั้นก็งานหนักเหมือนเอาไฟไปจุ่มน้ำมัน
คุณนายชะแล่มใหญ่หัวว่าลือ เลยขยี้มือไปก็เสียวด้วยไม้บรรทัด นาย
ชะแล่มกลับไปยังที่แล้วก็นึกว่า “ถ้าคุณนั้นมันเป็นอย่างไหนพอ
เราอย้อซอซอกเลยถูกที่”

คราวนี้เห็นท่าทางว่าจะถามคนอื่นไม่ได้ก็ความแน่นแล้ว จึงตกลง
ในใจว่าจะไปถามพ่อ แต่นายชะแล่มเป็นลูกไม่รู้จักเล่ห์กลเวลา วันที่ตก
ลงไปถามนั้นพระโอษฐ์โศกวันนี้นายมากพินมีค้อยู่เหมือนกัน เพราะการ
ค้าขายไม่สะดวกเหมือนที่เคยเช่นมา เพราะฉะนั้นพอนายชะแล่มไปเอย
ถามถึงที่ที่คุณนั้นนายมากก็โกรธแล้วพูดเสียงแข็งว่า “อะไรโศก
บ้านนี้ยังจะเหลวไหลไม่รู้จักรับจักสิ้น” นายชะแล่มเห็นท่าทางไม่ดีก็
ถอยไป พยมารคานั่งอยู่ในห้องก็เข้าไปหา มารคาเห็นหน้าตาเศร้า
ซึ้งจึงถามว่า “นี่ลูกเป็นอะไรไม่สบายหรือ” นายชะแล่มก็เล่าความ
ให้มารคาฟังทุกประการ มารคาสบายพูดว่า “ก็จริง ๆ แลละ ไป
ถามอะไรออกเหลวไหลยังงั้น”

แต่... นายเชลล์แล่ม ก็ตั้งใจว่าจะไม่ถามใครถึงคู่กระตุ้นอีกต่อไป
และภิกษานักออกหักใจเรื่องคู่กระตุ้นเสียให้ไป แต่หักอย่างไรก็ไม่
สำเร็จ ขณันถึงคู่กระตุ้นไม่ได้เลย พังอะไรมันได้ขึ้นเป็นคู่กระตุ้นไป
เสียหมด จนกระทั่งเรือไฟก็วิ่งขึ้นเสียงเช่น คู่กระตุ้นไป ตกลง
การที่จะหักใจให้มันนั้นแลเห็นเสียว่าไม่สำเร็จ ต้องตกลงใจว่าจะวิ่ง
เรียนให้เร็ว เพื่อจะได้ขึ้นหนังสือคันเขาเอง

ในระหว่างอยู่โรงเรียนนั้น นายเชลล์แล่มขึ้นในการเรียนมาก ราย
จากรักแต่ซ่มว่าขึ้น แต่ตอนท้ายมีกระมแล่มว่า “ข้าพเจ้ามี
ความยินดีที่จะรายงานว่า ข้าพเจ้าได้สังเกตคุณกิริยา แลอธิบายวิ
ของนายเชลล์แล่มเห็นว่าเรียนร้อยแลประพฤติดี ทั้งกำลังร่างกายก็
บริบูรณ์ แต่มีเป็นบางครั้งบางคราวที่แสดงกิริยาอาการแปลก ก็
ในเวลาที่ลงเลขข้ามศีรษะมันไป เปรียบเหมือนมองอะไรไกลๆ แล
ใครพูดก็ไม่ได้ยิน ข้าพเจ้าพยายามจะถามว่าถึงอะไรก็ไม่มีความ
“อีกคราวหนึ่งอาจารย์เขียนมาในท้ายรายงานว่า” นายเชลล์แล่มนั้นยัง
คงเป็นอยู่อย่างเดิม มีกินถุ่นๆ ขึ้นแล้ว ภาวะหลังผู้หญิงที่โหด
ละกรรม” นายมากได้วิภาษารทั้งนั้นก็เรียกขานมาไล่เสียง บุตร
ก็ไม่รีบแลกลัษณีสอดแซงแรงว่าไม่ได้รักผู้หญิงที่โหดเลย นายมาก
ไม่เชื่อใจให้ลัษณีสอดความต่อไป อ้ายก็พยายามด้วยประการต่างๆ
ก็ไม่ได้ความปรากฏว่านายเชลล์แล่มรักผู้หญิงที่โหดเลย ฝ่ายวิภาษาร

ชอกวิตก จึงตกลงกันพาตัวควไปหาหมอผีวัง ๆ ครอบงำด้วยขวาน
 นายชะแล่มไม่มีอะไรขายแรงอะไร แต่เห็นว่าทำงานมากก็นั่นสมอง
 เหนื่อย จึงแนะนำให้หยุดพักทำการด้วยสมองเสียบควาหนึ่ง แต่ให้
 ไปเที่ยวเปลี่ยนที่ทางเสียบด้วย

ท่านผู้มีอันจะกินก็ตกลงจัดการให้ยกรไปเที่ยวตามหัวเมือง ให้
 ข้ายดักไปด้วย นายชะแล่มก็ยกรไป เที่ยวไปตามหัวเมืองต่าง ๆ หลาย
 หัวเมือง ไปถึงไหนนายชะแล่มก็เที่ยวความตามตลาด โดยความหวัง
 ใจว่าบางทีจะเจอตุ๊กตะค้อนเข้าบ้าง แต่ถ้าพออะไรจะพลาดก็ยังไม่รู้จัก
 ไรก็ใจเย็นทุกคร้ง นึกว่านั่นคงเป็นตุ๊กตะค้อนแน่ แต่พอถามไถ่ความว่า
 ไม่ใช่ช่างเสียบอะไรเลยน่ะไร บางทีถามเห็นว่าใครหน้าตาชื่อนาพากล
 ก็กลืนใจเข้าไป แล้วก็ถามถึงตุ๊กตะค้อน โดยมากเขาบอกว่าฉะเขาเล่น
 ข้างที่เขากลัทธิเขาว่าเป็นบ้า หรืออย่างหลังก็เขาทั้ง เกือบอยู่สัก
 สามเดือนก็จำเป็นต้องกลับบ้าน ครั้นปีศาถามว่าไปเที่ยวมาเช่นอย่างไร
 สุกหรือไม่นายชะแล่มก็ตอบว่า “สนุกขรึบ สนุกพอใช้ เสียแต่...”
 ปีศาถามว่าเสียแต่อะไรก็เลยไม่ตอบ ชักพักโยเยไปเสียเรื่องอื่น ท่าน
 ผู้มีอันจะกินชอกวิตกถามว่าเคยเรียกข้ายดักมาถามว่า “เออวี ไหมว่าพ่อ
 ชะแล่มน่ะ มีอะไรที่ไม่พอใจในเวลาไปเที่ยวบ้าง” ข้ายดักตอบว่า
 “ผมไม่ทราบเป็นแน่นอนขรึบ แต่ผมสงสัยว่าคงจะเป็นเรื่องตุ๊กตะค้อน”
 นายมากประหลาดใจจึงถามว่า “ตุ๊กตะค้อนอะไร” ข้ายดักจึงเล่าเรื่อง
 นายชะแล่มเที่ยวหาตุ๊กตะค้อนให้นายทั้งหกประการ นายมากได้ฟังจึงหัวเราะ
 แล้วพูดว่า “พูดไป สุกเร้านี่เป็นยาตุ๊กตะค้อนนี่เองแหละชอกวิตกวัง ๆ”

ครูน้อยมาอีก นานมากสังเกตพฤติกรรมเขาพบเห็นในขบวนของเลขที่ ๖
คนแฉกสวดอาถรรพ์อื่น ๆ ตามที่อาจารย์โรงเรียนได้สังเกตแลวรายงาน
มาแล้วนั้น ก็ออกหน้าใจ นำความไปเล่าให้หมอฝรั่งฟังแลขอถาม
ความเห็น หมอฝรั่งตอบว่า “ตามอย่างท่านว่าลูกท่านขออะไรจะมีอะไร
พิการในสมณอย่างหนึ่งซึ่งทำให้ นึกถึงที่กระตุนรำไป ถ้าอันหนึ่งไว้
อาจะเลขเสียเรียกได้” นายมากจึงถามว่าทำอะไรก็ได้ หมอตอบว่า
ต้องให้มีอะไรเพิกเพี้ยนเสียทางอื่นเช่นเดิมก็กระตุนบางทีระหายได้ ตกลง
เป็นให้ส่งไปเที่ยวเสียที่ต่างประเทศ พระเจ้านั้นหัดก็ประสยเวลาที่
หลวงประไพพาณิชจะไปเที่ยวเมืองนั้นแลเมืองนั้น นายมากขอขอยกขึ้น
กับหลวงประไพจึงเลขฝากนายเชลล์มให้ไปช่วย แลอธิบายความให้
หลวงประไพเข้าใจทุกประการ หลวงประไพเป็นคนใจดีก็รับของวาระ
กุมลนายเชลล์มแลจะช่วยเหลือคนให้เพิกเพี้ยนได้ ในเวลาที่ไปเที่ยวอยู่
นั้น นายมากก็มีความพอใจเพราะทราบอยู่กับการเที่ยวให้สนุกไม่มีใคร
สู้หลวงประไพ แต่เร้านายเสด็จประพาสยังพัสพระทัยให้หลวงประไพ
ตามเสด็จด้วยโดยมาก เพราะเป็นคนช่างพาเที่ยวก็แลว่างพุกด้วย

หลวงประไพไปใกล้ ๔ เดือนก็กลับเข้ามากรุงเทพฯ นายเชลล์ม
ได้ขอร้องต่าง ๆ จากเมืองนั้นเมืองนี้มาฝากกับคามารดาแลพี่น้องพวกพ้อง
เป็นอันมาก” กุณน้ำคำก็เริ่มไล่ขียนาน แต่พออีกถามว่าไปเที่ยวสนุก
หรือไม่ ก็ตอบเหมือนครั้งก่อนอีกว่า “สนุก สนุกมาก เสียแต่...”
ส่วนอีกคามารดาแลกุณน้ำคำนั้นก็เลยชักพูกเรื่องอื่นต่อไป

ฝ่ายนายชระแล่มกรั้นพักอยู่ที่บ้านมารดาสักพักหนึ่งแล้วก็บอกภรรยา
 เทนอยลูกเข้าไปในห้อง ขนบนเตียงนอนมีก่ายหน้าผากอยู่ สักครู่หนึ่ง
 แม่เลลานั้นจึงสาวก้เข้าไปในห้อง เห็นพี่ชายนอนมีก่ายหน้าผากอยู่เช่นนั้น
 ก็ตรงไปนั่งลงบนเตียงแล้วถามว่า “คุณพี่ ๆ เป็นอะไร เล้ามีเพ
 ทนอยเถอะ” แม่เลลานั้นเป็นน้องรักของนายชระแล่มอยู่ด้วย แล้งมา
 นี้สงกิริยารักใคร่แล้วทำเสียงอ่อนหวานเช่นนั้น ก็ตอบบอกไม่ได้จึง
 บอกว่า “นี่แม่แม่เลลา พี่มีความทุกข์เสียจริง ๆ เพราะพี่เป็นคน
 ใจซื่อซึ้งยิ่งกว่าคนอื่นหมดในโลก” แม่เลลากระโดดเข้าไปนอนซดแล้ว
 ก็กอดแลพพี่เป็นเสียงซดอ ๆ ว่า “คุณพี่อย่าถอยนงชิงคุณพี่ไม่
 ใจรัก มีความรักซื่ออยู่แล้ว” นายชระแล่มพูดเสียงเครือ ๆ ว่า
 “พูดไร ทำอะไรไม่ไว้ ก็อย่าคิดจะคืนนะใครเขารู้จักกันทั้งโลก พี่คน
 เดียวไม่รู้รัก” แม่เลลาโหงพพอกันนั้นก็หัวเราะแล้วพูดว่า “ใช่
 คุณพี่พูดจริง คิดจะคืนนะเขาพูดกระตักทำใจไร” นายชระแล่มถล
 ลูกขึ้นแล้วถามว่า “จริงหรือ คิดจะคืนเลย ๆ ไม่มีหระกหรือ”
 แม่เลลาก็ตอบว่า “เขอลั่นเถอะ คิดจะคืนกับที่กระทานะมันคู่กัน คิดจะคืน
 เลย ๆ ไม่มีหระก” นายชระแล่มนั่งลงบนเตียงแล้วพูดว่า พุทไรพุดถึง
 ไปเที่ยวหาเสียซดอแน่ ถาจนถึงเราเองก็จะไต่ความ” แล้วก็กอดอ
 แม่เลลาด้วยความยินดีเหลือที่จะพรรณนา

